

توصیه به ازدواج:

(از اول این سوره، راههای مختلف و حساب شده‌ای برای جلوگیری از آلودگیهای جنسی مطرح شده است، در آیات مورد بحث به یکی دیگر از مهمترین راههای مبارزه با فحشاء که ازدواج ساده و آسان است، اشاره کرده و می‌فرماید) مردان و زنان بی همسر را همسر دهید و همچنین غلامان و کنیزان صالح و درستکاران را (به خاطر فقر و نداداری، عذر و بهانه‌ای نباشد که این کار را نکنید) اگر فقیر و تنگدست باشند خداوند آنها را، از فضل خود بی‌نیاز می‌سازد، چرا که خداوند وسعت دهنده (رزق و روزی بندگان است و بر همه نیازمندیها) آگاه است.

(۳۲)

توصیه به پاکدامنی برای کسانی که ازدواج نکرده‌اند:

(گاهی با وجود همه کوششها، امکانات و عوامل فراهم نمی‌شود تا یک ازدواج ساده و سالم صورت گیرد، در این حالت افراد مجرد تصور نکنند که بر انجام گناه مجازند بلکه) آنها که وسیله ازدواج ندارند، باید عفت پیشه کنند، تا خداوند آنان را از فضلش بی‌نیاز سازد و بردگانی از شما که تقاضای مکاتبه (قرارداد مخصوص برای آزاد شدن) را دارند، با آنها قرار داد (منصفانه و عادلانه) ببندید، اگر رشد و صلاح را در آنها احساس می‌کنید (و فکر می‌کنید بعد از آزادی توانایی زندگی مستقل را دارند) و چیزی از مال خدا که به شما داده است به آنها بدهید و کنیزان خود را برای تحصیل متاع دنیا مجبور به تجاوزکاری و زنا نکنید، اگر آنها می‌خواهند پاک بمانند و هر کس آنها را، بر این کار وادار کند (سپس پشیمان گردد) خداوند بعد از این واداری، بخشنده و مهربان است (پس توبه کنید و برای همیشه این عمل ننگین را ترک گوئید).

(۳۳)

آیات الهی و سرگذشت پیشینیان:

(خداوند متعال در آیات درس قبل، برای سالم ماندن جامعه اسلامی از آلودگیهای مختلف مخصوصاً آلودگیهای اخلاقی دستوراتی صادر کرده و می‌فرماید:) ما بر شما آیاتی فرستادیم که حقایق بسیاری را تبیین می‌کند و (نیز) اخباری از کسانی که پیش از شما بودند (تا درس عبرتی باشند برای شما) و موعظه و اندرزی برای پرهیزگاران.

(۳۴)

خداوند نور آسمانها و زمین است:

خداوند نور آسمانها و زمین است، مثل نور خداوند همانند چراغدانی است که در آن چراغی (پرفروغ) باشد، آن چراغ در حبابی قرار گیرد، حبابی شفاف و درخشنده همچون یک ستاره فروزان، این چراغ با روغنی افروخته می‌شود، که از درخت پر برکت زیتون گرفته شده که نه شرقی است و نه غربی (نور خورشید فقط به شرق آن یا غرب آن نتابیده بلکه به همه جوانب آن تابیده و آنچنان روغنش صاف و خالص است که) نزدیک است بدون تماس با آتش شعله‌ور شود. نوری است بر فراز نور و خدا هر کس را بخواهد به نور خود هدایت می‌کند و خداوند بر هر چیز آگاه است.

(۳۵)

چه خانه‌ای شایسته نور الهی است:

(این چراغ پرفروغ) در خانه‌هایی قرار دارد، که خداوند اجازه فرموده (دیوارهای قدر و منزلت) آن را بالا برند (تا از دستبرد شیاطین و هوسبازان در امان باشد) خانه‌هایی که نام خدا در آن برده شود و صبح و شام در آن تسبیح گویند.

(۳۶)

لغات جدید: ۲۹ لغت

لَا تَلْمِهِمْ: غافل نمی کند آنها را، سرگرمشان نمی کند.
تَتَقَلَّبُ: دگرگون می شود، مضطرب می شود. **يَزِيدُهُم:** بیفزاید
 برای آنها. **كَسْرَاب:** مانند سراب (سراب: چیزی است که از دور به نظر می رسد آب است؛ اما هنگامی که به کنار آن می رویم آب نیست، بلکه انعکاس نور آفتاب است). **بِقِيَعَةٍ:** در بیابان کویری (قیعه، بیابان همواری است که کوه و جنگل ندارد). **يَحْسِبُهُ:** می پندارد آن را، گمان می کند آن را.
الظَّمَانُ: تشنه. **لَمْ يَجِدْهُ:** نیافت آن را. **فَوْقَاهُ:** پس به طور کامل به او داد. **كَظَلَمَات:** مانند تاریکی ها. **لُجِي:** بزرگ و متلاطم، عمیق و پهناور. **يَغْشَاهُ:** می پوشاند آن را. **فَوْقَهُ:** بالای آن. **لَمْ يَكُنْ:** نزدیک نبود، ممکن نبود. **يَرَاهَا:** می بیند آن را (لم یکد براهها: نزدیک نبود آن را ببیند، نمی توانست آن را ببیند). **صَافَات:** بال گستران، صف بستگان، بال گشودگان. **صَلَاتُهُ:** نمازش. **تَسْبِيحُهُ:** ستایش او. **يُؤَلِّفُ:** پیوند می دهد، به هم متصل می کند. **يَجْعَلُهُ:** قرار می دهد آن را. **رُكَاةًا:** متراکم، به هم فشرده، انباشته. **الْوَدْقُ:** باران. **خَالَهُ:** لابه لای آن. **بَرَد:** تگرگ. **يَصْرِفُهُ:** برطرف می کند آن را، برمی گرداند آن را. **سَنَا:** درخشندگی. **بَرْقُهُ:** برق آن. **يَذْهَبُ بِ:** می برد. **بِالْأَبْصَارِ:** چشمها را (یکاد يذهب بِ: نزدیک است ببرد).

لغات تکراری

رَجَالٌ ۷۷ تِجَارَةٌ ۴۸ لَأ ۱ بَيْعٌ ۴۲ عَنِ ۷ ذَكَرَ ۳۱
 أَقَامَ ۳۲۸ الصَّلَاةَ ۲ آيَاتِ ۲۷۷ الزَّكَاةَ ۷ يَخَافُونَ ۱۱۱
 يَوْمًا ۱ فِيهِ ۲ الْقُلُوبَ ۶۹ الْأَبْصَارُ ۱۴۱ لِيَجْزِيَهُمْ ۲۰۶
 أَحْسَنَ ۲۱ مَا ۲ عَمَلُوا ۵ مِنْ ۲ فَضْلَهُ ۱۴ يَرْزُقُ ۳۳
 مَنْ ۳ يَشَاءُ ۱۴ بغيرٍ ۹ حَسَابٍ ۳۱ الَّذِينَ ۱ كَفَرُوا ۳
 أَعْمَالَهُمْ ۲۵ مَاءً ۴ حَتَّىٰ ۸ إِذَا ۳ جَاءَهُ ۴۷ شَيْئًا ۴
 وَجَدَهُ ۵۴ عِنْدَهُ ۲۱ حِسَابَهُ ۳۴۹ سَرِيعٌ ۳۱ أَوْ ۴ فِي ۳
 بَحْرٍ ۸ مَوْجٌ ۲۱۱ سَحَابٌ ۲۵ ظَلَمَاتٌ ۴ بَعْضُهَا ۵۴
 فَوْقَ ۵۷ بَعْضٌ ۱۱ أَخْرَجَ ۱۵۳ يَدَهُ ۱۶۴ لَمْ يَجْعَلْ ۲۹۳
 لَهُ ۱۶ نُورًا ۴۳ فَمَا ۵ أَلَمْ تَرَ ۳۹ أَنْ ۵ يُسَبِّحَ ۲۵۰
 السَّمَاوَاتِ ۵ الْأَرْضِ ۳ الطَّيْرِ ۴۴ كُلُّ ۴ قَدْ ۹ عِلْمٌ ۹
 عِلْمٌ ۵ بِمَا ۲ يَفْعَلُونَ ۱۱ لِلَّهِ ۱ مُلْكٌ ۱۶ إِلَىٰ ۳
 الْمَصِيرُ ۱۹ يُزْجِي ۲۸۸ ثُمَّ ۵ بَيْنَهُ ۵۴ فَتَرَىٰ ۱۱۷
 يَخْرُجُ ۱۵۸ يُنَزَّلُ ۱۷۸ السَّمَاءِ ۴ جِبَالٍ ۱۶۰ فِيهَا ۵
 فَيَصِيبُ ۲۵۰ بِهِ ۴ عَنِ ۷ يَكَادُ ۴

رَجَالٌ لَا تَلْمِهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ
 الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ يَخَافُونَ يَوْمًا نَتَقَلَّبُ
 فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ ﴿٣٧﴾ لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ
 أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِ ۗ وَاللَّهُ يَرْزُقُ
 مَن يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٨﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا
 أَعْمَالَهُمْ كَسَرَابٍ بِقِيَعَةٍ يَحْسَبُهُ الظَّمْآنُ مَاءً
 حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُ لَمْ يَجِدْهُ شَيْئًا وَوَجَدَ اللَّهَ عِنْدَهُ
 فَوَقَّاهُ حِسَابَهُ ۗ وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٣٩﴾
 أَوْ كَظَلَمَاتٍ فِي بَحْرٍ لُّجِّيٍّ يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِّن
 فَوْقِهِ مَوْجٌ مِّن فَوْقِهِ سَحَابٌ ظَلَمَتْ بَعْضُهَا
 فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَكْدُومًا لَمْ يَكْدِرْهَا وَمَن
 لَّمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِن نُّورٍ ﴿٤٠﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّ
 اللَّهَ يَسْبِغُ لَهُ مَن فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالطَّيْرِ
 صَفَّتْ كُلٌّ قَدْ عِلْمَ صَلَاتِهِ وَتَسْبِيحِهِ ۗ وَاللَّهُ عَالِمٌ
 بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٤١﴾ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
 وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ ﴿٤٢﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُزْجِي
 سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكَاةً فَتَرَى
 الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ ۚ وَيَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ
 جِبَالٍ فِيهَا مِن بَرَدٍ فَيَصِيبُ بِهِ مَن يَشَاءُ وَيَصْرِفُهُ عَنِ
 مَن يَشَاءُ ۗ يَكَادُ سَنَا بَرْقُهُ ۚ يَذْهَبُ بِالْأَبْصَارِ ﴿٤٣﴾

چه کسانی شایستگی درک نور الهی را دارند:

مردانی که نه تجارت آنها را از یاد خدا و بر پا داشتن نماز و ادای زکات باز می‌دارد و نه خرید و فروش. آنها از روزی می‌ترسند که دلها و دیده‌ها در آن روز دگرگون و زیر و رو می‌شود.

(۳۷)

پاداشی بهتر از عمل:

هدف این است که خداوند به آنها پاداشی بهتر از عملی که انجام داده‌اند عطا فرماید و از فضلش بر پاداش آنها بیفزاید و خداوند هر کس را بخواهد بی حساب روزی می‌دهد (و از مواهب بی‌انتهای خویش بهره‌مند می‌سازد).

(۳۸)

زندگی بر از جهل و ظلمت و ناآرامی برای کافران:

(در آیات قبل سخن از نور خدا و نور ایمان و هدایت و زندگی و افکار مؤمنان بود در این آیات متقابلاً ظلمت کفر و جهل کافران و منافقان تاریک دل بیان می‌شود) و کسانی که کافر شدند اعمالشان همچون سرابی است در یک کویر، که انسان تشنه آن را از دور، آب می‌پندارد اما هنگامی که به سراغ آن می‌آید چیزی نمی‌یابد و خدا را نزد آن می‌یابد که حساب (کیفر) او را به تمامی می‌دهد و خداوند به سرعت (اعمال بندگان را) حساب می‌کند. و یا (اعمال این کافران) همانند ظلماتی است در یک اقیانوس پهناور که موج آن را پوشانده و بر فراز موج، موج دیگری است و بر فراز آن ابر تاریکی قرار گرفته است.

زندگی به شدت تاریک کافران:

(زندگانی و اعمال کافران و حوادث آن) ظلمتهایی است که یکی بر فراز دیگری قرار گرفته است، (به طوری که هر کس در میان آن گرفتار شود، آنقدر تاریک است) که اگر دست خود را بیرون آورد، ممکن نیست آن را ببینید! و کسی که خدا نوری برای او قرار نداده باشد، نوری برای او نیست.

(۴۰)

(در این آیات سخن از توحید و نشانه‌های نور الهی و هدایت است) آیا ندیدی تمام کسانی که در آسمانها و زمین هستند برای خدا تسبیح می‌کنند؟! و پرندگان در حالی که بالها را بر فراز آسمان گسترده‌اند (مشغول تسبیح او هستند) همه آنها از چگونگی نماز و تسبیح خود آگاه و باخبرند و خداوند از تمام اعمالی که آنها انجام می‌دهند آگاه است.

(۴۱)

درسهایی از خداشناسی:

(بنابراین) از برای خداست حکومت و مالکیت آسمانها و زمین و بازگشت تمامی موجودات به سوی اوست. (در این آیه به گوشه دیگری از شگفتیهای آفرینش و علم و حکمت و قدرت خداوند اشاره شده است) آیا ندیدی که خداوند ابرهایی را به آرامی حرکت می‌دهد، سپس میان آنها پیوند می‌دهد و بعد آن را متراکم می‌سازد، در این حال دانه‌های باران را می‌بینی که از لابلای آن خارج می‌شود و از آسمان از (ابرهایی فشرده که مانند) کوههایی در آن است دانه‌های تگرگ را نازل می‌کند (قسمت فوقانی ابرها شبیه بلندی و پستی‌های کوههای روی زمین است و گاهی مملو از قطرات یخی) و هر کس را بخواهد به وسیله آن زیان می‌رساند و از هر کس بخواهد (و مصلحت بداند) این زیان را برطرف می‌کند، نزدیک است درخشندگی رعد و برق آن (ابرها) چشمها را (از بین) ببرد.

(۴۳)

يَقْلِبُ اللَّهُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِّأُولِي
 الْأَبْصَارِ ﴿٤٤﴾ وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِّن مَّاءٍ فَمِنْهُمْ
 مَّن يَمْشِي عَلَى بَطْنِهِ وَمِنْهُمْ مَّن يَمْشِي عَلَى رِجْلَيْنِ
 وَمِنْهُمْ مَّن يَمْشِي عَلَى أَرْبَعٍ يَخْلُقُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ
 إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٥﴾ لَقَدْ أَنْزَلْنَا
 آيَاتٍ مُّبِينَاتٍ وَاللَّهُ يَهْدِي مَن يَشَاءُ إِلَىٰ صِرَاطٍ
 مُّسْتَقِيمٍ ﴿٤٦﴾ وَيَقُولُونَ ءَأَمَنَّا بِاللَّهِ وَ
 بِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ تَوَلَّىٰ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ مِّن بَعْدِ
 ذَلِكَ وَمَا أُولَٰئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٧﴾ وَإِذَا دُعُوا
 إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِّنْهُمْ
 مُّعْرِضُونَ ﴿٤٨﴾ وَإِن يَكُن لَّهُمُ الْحَقُّ يَأْتُوا إِلَيْهِ مُدْعِينَ
 ﴿٤٩﴾ أَفِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ أَمْ آرْتَابُوا أَمْ يَخَافُونَ
 أَن يَحْيِفَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولُهُ بَلْ أُولَٰئِكَ هُمُ
 الظَّالِمُونَ ﴿٥٠﴾ إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا
 إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَن يَقُولُوا سَمِعْنَا
 وَأَطَعْنَا وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٥١﴾ وَمَن
 يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَخْشِ اللَّهَ وَيَتَّقْهِ فَأُولَٰئِكَ
 هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٥٢﴾ وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ
 أَيْمَانِهِمْ لِيَأْمُرْتَهُمْ لِيَخْرُجْنَ قُلْ لَا تُفْسِمُوا طَاعَةَ
 مَعْرُوفَةً إِنَّ اللَّهَ يَهْدِي لِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٥٣﴾

لغات جدید: ۱۳ لغت

بَطْنُهُ: شکمش. **رِجْلَيْنِ**: دو پا. **بِالرَّسُولِ**: به پیامبر. **يَأْتُوا**:
 می آیند. **مُدْعِينَ**: تسلیم شدگان، اطاعت کنندگان. **ارْتَابُوا**:
 شک کردند. **أَنْ يَحْيِفَ**: اینکه ستم کند در داوری. **يَخْشَى**:
 بترسد. **يَتَّقُهُ**: بپرهیزد از او، از او بترسد. **أَمَرْتَهُمْ**: دستور
 دادی به آنها. **لِيَخْرُجْنَ**: حتماً خارج می شوند. **لَا تُفْسِمُوا**: قسم
 نخورید. **مَعْرُوفَةً**: خالصانه، شناخته شده

لغات تکراری

يَقْلِبُ ۲۹۸ اللَّيْلَ ۲۵ النَّهَارَ ۲۵ إِنَّ ۳ فِي ۳ ذَلِكَ ۲
 لَعِبْرَةً ۵۱ لِّأُولِي الْأَبْصَارِ ۵۱ خَلَقَ ۵ كُلَّ ۴ دَابَّةٍ ۲۵
 مِنْ ۲ مَاءٍ ۴ فَمِنْهُمْ ۴۲ مَن ۳ يَمْشِي ۱۴۳ عَلَى ۲
 مِنْهُمْ ۱۱ أَرْبَعٍ ۳۵۰ يَخْلُقُ ۵۶ مَا ۲ شَيْءٌ ۴ قَدِيرٌ ۴
 لَقَدْ ۱۰ أَنْزَلْنَا ۸ آيَاتٍ ۱۵ مُّبِينَاتٍ ۳۵۴ يَهْدِي ۵ يَشَاءُ
 ۱۴ إِلَىٰ ۳ صِرَاطٍ ۱ مُّسْتَقِيمٍ ۱ يَقُولُونَ ۱۲ آمَنَّا ۳
 بِاللَّهِ ۳ أَطَعْنَا ۴۹ ثُمَّ ۵ يَتَوَلَّىٰ ۵۳ فَرِيقٌ ۱۱ بَعْدِ ۵
 أُولَٰئِكَ ۲ بِالْمُؤْمِنِينَ ۱۱۵ إِذَا ۳ دُعُوا ۴۸ رَسُولِهِ ۴۷
 لِيَحْكُمَ ۳۳ بَيْنَهُمْ ۱۸ مُّعْرِضُونَ ۱۲ إِنَّ ۴ يَكُن ۸۵ لَهُمْ ۳
 الْحَقُّ ۵ إِلَيْهِ ۵ أَفِي ۲۵۶ قُلُوبِهِمْ ۳ مَرَضٌ ۳ أَمْ ۳
 يَخَافُونَ ۱۱۱ عَلَيْهِمْ ۱ بَلْ ۱۳ هُمْ ۲ الظَّالِمُونَ ۸ إِنَّمَا ۳
 كَانَ ۶ قَوْلَ ۹ الْمُؤْمِنِينَ ۱۴ أَن يَقُولُوا ۲۲۲ سَمِعْنَا ۱۴
 أَطَعْنَا ۴۹ يُطِيعُ ۷۹ الْفَائِزُونَ ۱۸۹ أَقْسَمُوا ۱۱۷ جَهْدَ
 ۱۱۷ أَيْمَانِهِمْ ۵۹ لِّئِنْ ۱۹ قُلْ ۱۲ طَاعَةَ ۹۱ خَيْرٌ ۳۸
 بِمَا ۲ تَعْمَلُونَ ۱۱

یادآوری قدرت خدا در خلق پدیده‌ها و موجودات متفاوت:

(از چند آیه قبل نشانه‌های قدرت و عظمت و علم و حکمت خداوند در آفرینش آسمانها و زمین بیان شده بود در این آیه نیز به نشانی از عظمت خداوند که خلقت شب و روز و خصوصیات آنها می‌باشد اشاره شده است) خداوند شب و روز را دگرگون می‌سازد (از نظر رفت و آمد شب و روز و کوتاه و بلند شدن آنها و پیدایش فصول و گرم و سرد شدن) و در این (مسائل) عبرتی است برای صاحبان بصیرت (آنانی که عمیقاً می‌اندیشند و به حقایق عالم پی می‌برند). (۴۴)

(سپس به گوشه‌ای از حیات موجودات که از جمله روشن‌ترین دلایل توحید است اشاره می‌فرماید) و خداوند هر جنبه‌ای را از آبی آفرید، گروهی از آنها بر شکم خود راه می‌روند و گروهی بر دو پای خود و گروهی بر چهارپا راه می‌روند. خداوند هر چه را اراده کند می‌آفریند، چرا که خداوند بر همه چیز تواناست. (۴۵)

ما آیات روشن و روشنگری نازل کردیم (که دلها را برای ایمان آماده می‌کند) و خداوند هر که را بخواهد (و لیاقت و شایستگی را در او ببیند) به راه راست هدایت می‌کند. (۴۶)

مدعیان ایمان که حکم خدا و رسول را نمی‌پذیرند مؤمن نیستند:

آنها می‌گویند به خدا و پیامبر ایمان داریم و اطاعت می‌کنیم، ولی بعد از این ادعا گروهی از آنان روی گردان می‌شوند و (در حقیقت) مؤمن نیستند. (۴۷)

و هنگامی که از آنها دعوت شود، که به سوی خدا و پیامبرش بیایند تا در میان آنان داوری کند، گروهی از آنها رویگردان می‌شوند (و داوری و قضاوت در اختلافات را به جای پیامبر اسلام نزد دیگران می‌برند). (۴۸)

شرح ایمان منافقان:

(در آیات قبل سخن از گروهی منافق بود که ادعای ایمان به خدا و رسول می‌کردند، در حالی که حقیقتاً ایمان نیاورده بودند، این موضوع زمانی عملاً آشکار شد که در اختلافی که آنان با دیگران داشتند به آنها گفته شد داوری را نزد رسول خدا ببرند، اما آنها این کار را نکردند، در آیه مورد بحث نفاق و دنیاپرستی ایشان روشن‌تر می‌گردد و می‌فرماید) اما اگر این داوری به نفع آنها بوده باشد با نهایت تسلیم به سوی او (پیامبر) می‌آیند. (۴۹)

آیا در دل‌های آنها بیماری (نفاق) است؟ یا (در نبوت و رسالت نبی اکرم ﷺ) شک و تردید دارند یا (اینکه به راستی) می‌ترسند که خدا و رسولش بر آنها ظلم و ستم کنند؟! بلکه در واقع خود اینها ظالم و ستم‌گرند. (۵۰)

علامت ایمان:

(در آیات قبل عکس‌العمل منافقان را در برابر داوری پیامبر گرامی ﷺ دیدیم، در این آیه و آیه بعد متقابلاً برخورد مؤمنان با فرمان الهی و داوری رسول گرامی ﷺ بیان می‌گردد.) مؤمنان هنگامی که به سوی خدا و رسولش دعوت شوند تا میان آنان داوری کند سخانشان تنها این است که می‌گویند شنیدیم و اطاعت کردیم (کوتاه و پرمعنی). (۵۱)

و هر کس خدا و پیامبرش را اطاعت کند و از پروردگار بترسد و از مخالفت فرمانش بپرهیزد آنها رستگارانند. (۵۲)

سوگند دروغ منافقان:

(جمعی از منافقان بعد از نزول آیات قبل، سخت ناراحت شدند و خدمت پیامبر ﷺ رسیده و شدیداً سوگند یاد کردند که ما تسلیم فرمان تو هستیم، قرآن قاطعانه به آنها پاسخ داده، می‌فرماید) آنها با نهایت تأکید سوگند یاد کردند که اگر به آنان فرمان دهی (از خانه و زندگی خود برای جهاد) بیرون می‌روند (و جان خود را تقدیم می‌کنند. ای پیامبر به آنان) بگو سوگند یاد نکنید، شما (به جای سوگند و حرف، عمل و اطاعت خالصانه و پسندیده ای) (از دستورات پیامبر ﷺ) نشان دهید، که خداوند به آنچه عمل می‌کنید آگاه است. (۵۳)

لغات جدید: ۱۸ لغت

حُمِّلَ: بر دوشش نهاده شد، موظف شد. **حُمِّلْتُمْ:** بر دوشتان نهاده شد، موظف شدید. **تَطِيعُوهُ:** اطاعت می کنید از او. **لِيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ:** یقیناً به جانشینی و خلافت می رساند ایشان را. **اسْتَخْلَفَ:** به جانشینی و خلافت رساند. **لِيَمَكِّنَنَّ:** حتماً مستقر و استوار می سازد. **لِيَبَدِّلَنَّهُمْ:** حتماً تبدیل می کند بر ایشان، حتماً جایگزین می کند برای آنها. **خَوْفِهِمْ:** ترسشان. **يَعْبُدُونَنِي:** مرا می پرستند. **لِيَسْتَأْذِنَكُمْ:** باید از شما اجازه بگیرد. **لَمْ يَبْلُغُوا:** نرسیده اند. **الْحُلُم:** سن بلوغ. **مَرَات:** مرتبه ها. **تَضَعُونَ:** بیرون می آورید، بر زمین می نهید. **ثِيَابِكُمْ:** لباس هایتان. **الظَّهِيرَةَ:** وقت ظهر، نیمروز. **بَعْدَهُنَّ:** بعد از آن (سه وقت). **طَوَّافُونَ:** رفت و آمد کنندگان، کسانی که دور هم می چرخند و به هم خدمت می کنند

لغات تکراری

قُلْ ۱۲ أَطِيعُوا اللَّهَ ۵۴ الرَّسُولَ ۱۳ فَإِنْ ۴ تَوَلَّوْا ۲۱ فَاتَّمَا ۱۸ عَلَيْهِ ۶ مَا ۲ عَلَيْكُمْ ۷ إِنْ ۴ تَهْتَدُوا ۲۱ عَلَى ۲ أَلَّا ۳ الْبَلَاغُ ۵۲ الْمُؤْمِنُ ۲۵ وَعَدَّ ۹۴ الَّذِينَ ۱ آمَنُوا ۳ مِنْكُمْ ۱۰ عَمِلُوا ۵ الصَّالِحَاتِ ۵ فِي ۳ الْأَرْضِ ۳ كَمَا ۳ مِنْ ۲ قَبْلِهِمْ ۱۸ لَهُمْ ۳ دِينَهُمْ ۵۳ الَّذِي ۴ ارْتَضَى ۳۲۴ بَعْدَ ۵ أَمَّا ۱۹ لَا يُشْرِكُونَ ۳۴۵ بِي ۲۸ شَيْئًا ۴ مَنْ ۳ كَفَرَ ۱۹ ذَلِكَ ۲ فَأُولَئِكَ ۱۲ هُمْ ۲ الْفَاسِقُونَ ۱۵ أَقِيمُوا ۷ الصَّلَاةَ ۲ اتُّوا ۷ الزَّكَاةَ ۷ لَعَلَّكُمْ ۴ تُرْحَمُونَ ۶۶ لَّا تَحْسَبَنَّ ۷۲ كَفَرُوا ۳ مُعْجِزِينَ ۱۴۵ مَاوَاهُمْ ۶۹ النَّارُ ۴ لَبِئْسَ ۱۶ الْمَصِيرُ ۱۹ يَا أَيُّهَا ۴ مَلَكَتْ ۷۷ أَيْمَانُكُمْ ۳۶ ثَلَاثَ ۳۰ قَبْلِ ۵ الْفَجْرِ ۲۹ حِينَ ۶ الْعِشَاءِ ۲۳۷ عَوْرَاتِ ۳۵۳ لَكُمْ ۴ لَيْسَ ۲۷ لَّا عَلَيْهِمْ ۱ جُنَاحُ ۲۴ بَعْضُكُمْ ۶ بَعْضٍ ۱۱ كَذَلِكَ ۱۱ يَبِينُ ۲۹ الْآيَاتِ ۱۵ عَلِيمٌ ۵ حَكِيمٌ ۶

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ وَإِنْ تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿۵۴﴾ وَعَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿۵۵﴾ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿۵۶﴾ لَّا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا وَهُمْ إِلَّا نَارٌ لِبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿۵۷﴾ يَتَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَسْتَذِنَكُمْ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِنْ قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّهِيرَةِ وَمِنْ بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَهُنَّ طَوَّافُونَ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿۵۸﴾

شرط هدایت اطاعت از پیامبر است:

(ای پیامبر ﷺ) به آنها (منافقین) بگو اطاعت خدا و اطاعت پیامبر را کنید و اگر سرپیچی کنید، پیامبر مسئول اعمال خویش است و شما مسئول اعمال خود، اما اگر از او اطاعت کنید، هدایت خواهید شد و بر پیامبر چیزی جز ابلاغ آشکار (رسالت الهی) نیست.

(۵۴)

آینده از آن مؤمنین است

(هنگامی که پیامبر ﷺ و مسلمانان به مدینه هجرت کردند و انصار با آغوش باز آنها را پذیرا شدند، تمامی اعراب بر ضد آنها قیام کردند و مسلمانان ناچار بودند که اسلحه را شبانه روز از خود دور نکنند و دائم آماده باش باشند ادامه این حالت بر مسلمانان سخت آمد، بعضی آشکارا گفتند: تا کی این وضع ادامه خواهد داشت؟ آیا زمانی فرا خواهد رسید که با خیال راحت شب استراحت کنیم و جز از خدا از هیچکس نترسیم؟ این آیه نازل شد و به آنها بشارت داد) خداوند به کسانی که از شما ایمان آورده‌اند و اعمال صالح انجام داده‌اند وعده می‌دهد که آنها را قطعاً جانشین روی زمین خواهد کرد، همانگونه که پیشینیان را خلافت روی زمین بخشید و دین و آئینی را که برای آنها پسندیده است، پا برجاست و ریشه‌دار خواهد ساخت و خوف و ترس آنها را به امنیت و آرامش مبدل می‌کند، آنچنان که تنها مرا می‌پرستند و چیزی را برای من شریک قرار نمی‌دهند و کسانی که بعد از آن کافر شوند در حقیقت فاسقند.

(۵۵)

مقدمات تشکیل حکومت اسلامی:

و نماز را بر پا دارید (نمازی که شما را از هرگونه فحشاء و منکرات دور می‌کند. بر پا داشتن نماز یعنی ترویج نماز با تمام مقدمات و ملزومات علمی و عملی و فرهنگی و اطاعت خدا). و زکات را بدهید، (یعنی از نظر مالی نیز اجتماع خود را یاری کنید) و رسول خدا را اطاعت کنید، تا مشمول رحمت (او) شوید (زیرا اطاعت از رهبری واحد، بزرگترین شرط تشکیل حکومتی مقتدر و موفق است)

(۵۶)

(دشمنان لجوج هر قدر هم که نیرومند باشند در برابر قدرت خدا ناچیزند، بنابراین) گمان مبر که افراد کافر می‌توانند از چنگال مجازات الهی در پهنه زمین فرار کنند، (نه تنها در زمین از مجازات مصون و معاف نخواهند بود) بلکه در آخرت جایگاهشان آتش است و چه بد جایگاهی است.

(۵۷)

احکامی در مورد ورود و خروج فرزندان به اتاق پدر و مادر:

(قبلاً بیان شد، مهمترین مسئله‌ای که این سوره آن را پیگیری می‌کند، موضوع عفت عمومی و مبارزه با آلودگی‌ها است، در این آیه به یکی از این موارد می‌پردازد) ای کسانی که ایمان آورده‌اید، باید بردگان شما و همچنین کودکانتان، که به حد بلوغ نرسیده‌اند (برای ورود به اتاق خصوصی شما) در سه وقت از شما اجازه بگیرند: قبل از نماز فجر و در نیم روز هنگامی که لباس‌های (معمولی) خود را بیرون می‌آورید و بعد از نماز عشاء، این سه وقت مخصوص شما است، اما بعد از این سه وقت گناهی بر شما و بر آنها نیست (که بدون اجازه وارد شوند) و بر گرد یکدیگر طواف کنید (و با صفا و صمیمیت به یکدیگر خدمت نمایند) این گونه خداوند آیات را برای شما بیان می‌کند و خداوند، عالم و حکیم است، (هم از هر چیز خبر دارد و هم کارهایش از روی حکمت و مصلحت است).

(۵۸)

لغات جدید: ۱۸ لغت

الْأَطْفَالُ: کودکان . **فَلْيَسْتَأْذِنُوا:** پس باید اجازه بگیرند .
اسْتَأْذَنَ: اجازه گرفت . **أَنْ يَضَعَنَّ:** اینکه بر زمین بگذارند، که
در آوردند. **ثِيَابَهُنَّ:** لباسهایشان . **مُتَبَرِّجَاتٍ:** زنان آشکار
کننده (زینت و آرایش)، زنانی که خودنمایی می کنند . **بِرِيْنَةٍ:**
زینت را . **أَنْ يَسْتَعْفِفَنَّ:** اینکه عفت پیشه کنند (اینکه خود را
پوشانند) . **الْأَعْرَجُ:** شل، لنگ . **أَنْ تَأْكُلُوا:** که بخورید .
أَعْمَامِكُمْ: عموهایتان . **أَخْوَالِكُمْ:** دایی هایتان . **مَلَائِكُمْ:** در اختیار
داشتید، مالک بودید . **مَفَاتِحَهُ:** کلیدهای آن .
صَدِيقِكُمْ: دوستان . **أَشْتَاتًا:** پراکنده‌ها، جدا جدا . **فَسَلِّمُوا:** پس
سلام کنید . **تَحِيَّةً:** درود .

لغات تکراری

۱۰ الخُم ۳۵۷ کَمَا ۳ الَّذِينَ ۱
۲ قَبْلِهِمْ ۱۸ كَذَلِكَ ۱۱ يَبِينُ ۲۹ لَكُمْ ۴ آيَاتِهِ ۱۱
۵ حَكِيمٌ ۶ الْقَوَاعِدُ ۲۰ النِّسَاءُ ۳۵ اللَّاتِي ۸۰
لَا يَرْجُونَ ۹۵ نِكَاحًا ۳۸ فَلَيْسَ ۴۱ عَلَيْهِنَّ ۳۶ جُنَاحٌ ۲۴
غَيْرَ ۱ خَيْرٌ ۸ لَهُنَّ ۲۹ سَمِعَ ۲۰ لَيْسَ ۲۷ عَلَى ۲
الْأَعْمَى ۱۳۳ حَرَجٌ ۸۸ لَأ ۱ الْمَرِيضُ ۲۸ أَنْفُسِكُمْ ۷
بُيُوتِكُمْ ۵۶ أَوْ ۴ بُيُوتِ ۲۹ آبَائِكُمْ ۳۱ أُمَّهَاتِكُمْ ۸۱
أَخْوَالِكُمْ ۱۹۰ أَخَوَاتِكُمْ ۸۱ عَمَّاتِكُمْ ۸۱ خَالَاتِكُمْ ۸۱ مَا
عَلَيْكُمْ ۷ جَمِيعًا ۵ فَإِذَا ۳۰ دَخَلْتُمْ ۸۱ عِنْدَ ۸ مُبَارَكَةً
۳۵۴ طَيِّبَةً ۵۵ الْآيَاتِ ۱۵ لَعَلَّكُمْ ۴ تَعْقِلُونَ ۱۱

وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَأْذِنُوا
كَمَا اسْتَأْذَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَلِكَ
يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٩﴾
وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ الَّتِي لَا يَرْجُونَ
نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ
ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ وَأَنْ
يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَهُنَّ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٦٠﴾
لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ
حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى أَنْفُسِكُمْ
أَنْ تَأْكُلُوا مِنْ بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ
ءَابَائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أُمَّهَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ
إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ
أَعْمَامِكُمْ أَوْ بُيُوتِ عَمَّاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ
أَخْوَالِكُمْ أَوْ بُيُوتِ خَالَاتِكُمْ أَوْ مَا
مَلَكَتُمْ مَفَاتِحَهُ أَوْ صَدِيقِكُمْ
لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَأْكُلُوا
جَمِيعًا أَوْ أَشْتَاتًا فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا فَسَلِّمُوا
عَلَى أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ مُبَارَكَةً
طَيِّبَةً كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ
الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٦١﴾

حکم اطفالی که به سن بلوغ برسند:

در آیه قبل حکم اطفال و کودکان نابالغ را در هنگام ورود به خلوتگاه پدر و مادر بیان کرده بود، در این آیه حکم بالغان را بیان می‌کند و می‌فرماید) هنگامی که اطفال شما به سن بلوغ رسند باید در همه اوقات اجازه بگیرند، همانند اشخاصی که قبل از آنها اجازه می‌گرفتند، این چنین خداوند آیاتش را برای شما بیان می‌کند و خداوند (نسبت به همه چیز) دانا است و همه کارهایش) حکیمانه است.

(۵۹)

حجاب برای زنان پیر و از کار افتاده:

و زنان از کار افتاده‌ای که امید به ازدواج ندارند گناهی بر آنها نیست که لباسهای (روئین) خود را بر زمین بگذارند به شرط این که در برابر مردم خود آرایی نکنند و اگر خود را بیپوشانند بهتر است. (و چون ممکن است بعضی‌ها از این حکم سوء استفاده کنند و در روابط و گفتگوها حدود شرعی را رعایت نکنند، می‌فرماید) و خداوند شنوای (گفتگوهای شما) و دانا (به همه کارهای شما) است.

(۶۰)

غذا خوردن در چه خانه‌هایی مجاز است؟

(برخی اشخاص می‌توانند در شرایط معینی بدون اجازه وارد منزل خویشاوندان شده و حتی بدون اجازه غذا بخورند) بر نابینا و افراد شل و بیمار گناهی نیست (که با شما هم غذا شوند)، و بر شما نیز گناهی نیست که از خانه‌های خودتان (خانه‌های فرزندان یا همسرانتان که خانه خود شما محسوب می‌شود، بدون اجازه خاصی) غذا بخورید (همچنین اجازه دارید برای ورود به) خانه‌های پدرانتان، یا خانه‌های مادرانتان، یا خانه‌های برادرانتان، یا خانه‌های خواهرانتان، یا خانه‌های عموهایتان، یا خانه‌های عمه‌هایتان، یا خانه‌های دایی‌هایتان، یا خانه‌های خاله‌هایتان، یا خانه‌هایی که (به علت اعتماد و اطمینان صاحبش نسبت به شما) کلیدش در اختیار شماست، یا خانه‌های دوستانتان (که با هم روابط نزدیک و صمیمی و رفت و آمد دارید، البته این حکم شرایطی نیز دارد، مثلاً اگر آنها راضی نباشند یا حتی بدانید کراهت دارند حق ندارید بدون اجازه وارد خانه آنها شوید یا غذا بخورید، و همچنین) بر شما گناهی نیست که به طور دسته جمعی یا جداگانه غذا بخورید.

توصیه به سلام کردن هنگام وارد شدن به خانه:

و هنگامی که وارد خانه‌ای شدید بر خودتان سلام کنید، سلام و تحیتی از نزد خداوند، سلام و تحیتی پر برکت و پاکیزه (منظور از سلام بر خودتان، سلام بر یکدیگر یا سلام بر همسر و فرزندان و یا حتی اگر کسی در منزل نیست، سلامی از جانب خداوند بر خودمان و بندگان صالح خداوند است) این گونه خداوند آیات خویش را برای شما بیان می‌کند، شاید اندیشه و تفکر کنید.

(۶۱)

لغات جدید: ۱۳ لغت

لَمْ يَذْهَبُوا: نرفتند . **يَسْتَأْذِنُوهُ:** اجازه می گیرند از او .
اسْتَأْذَنُوكَ: اجازه گرفتند از تو . **شَانِهِمْ:** کارشان . **فَأَذَن:** پس
 اجازه بده . **كُدَعَاء:** مانند دعوت و فرا خواندن . **يَتَسَلَّلُونَ:**
 پنهانی خارج می شوند، مخفیانه و قاچاقی می گریزند . **لِوَأَذَا:**
 در پناه یکدیگر، (پناه بردن و مخفی شدن پشت دیگری) .
فَلْيَحْذَرِ: پس باید بترسد . **يُخَالِفُونَ:** مخالفت می کنند .
أَنْ تُصِيبَهُمْ: که برسد به آنها . **يُصِيبُهُمْ:** برسد به آنها . **فَقَدَرَهُ:**
 پس اندازه گیری نمود آن را

لغات تکراری

أَمَّا ۳ الْمُؤْمِنُونَ ۴۹ الَّذِينَ ۱ آمَنُوا ۳ بِاللَّهِ ۳ رَسُولِهِ ۴۷
 إِذَا ۳ كَانُوا ۲۱ مَعَهُ ۳۳ عَلَى ۲ أَمْرٍ ۱۸ جَامِعٍ ۵۰
 حَتَّى ۸ إِنَّ ۳ يَسْتَأْذِنُونَكَ ۲۰۱ أَوْلَيْكَ ۲ يُؤْمِنُونَ ۲
 فَاذَا ۳۰ لِبَعْضٍ ۶ لَمَنْ ۲۴ شِئْتَ ۱۶۹ مِنْهُمْ ۱۱
 اسْتَغْفِرُوا ۷۱ لَهُمْ ۳ غَفُورٌ ۲۶ رَحِيمٌ ۱ لَأَتَجْعَلُوا ۳۵
 دُعَاءَ ۲۶ الرَّسُولِ ۱۳ بَيْنَكُمْ ۲۹ بَعْضُكُمْ ۶ بَعْضًا ۱۱
 قَدْ ۹ يَعْلَمُ ۱۲ مِنْكُمْ ۱۰ عَنْ ۷ أَمْرِهِ ۴۷ فِتْنَةٌ ۱۶ أَوْ
 عَذَابٌ ۳ أَلِيمٌ ۳ أَلَا ۳ لِلَّهِ ۱ مَا ۲ فِي ۳ السَّمَاوَاتِ ۵
 الْأَرْضِ ۳ أَنْتُمْ ۴ عَلَيْهِ ۶ يَوْمَ ۱ يُرْجَعُونَ ۶۰ إِلَيْهِ ۵
 فَيُنَبِّئُهُمْ ۱۴۱ بِمَا ۲ عَمِلُوا ۵ بِكُلِّ ۵ شَيْءٍ ۴ عَلِيمٌ ۵
 بِسْمِ ۱ الرَّحْمَنِ ۱ تَبَارَكَ ۱۵۷ الَّذِي ۴ نَزَلَ ۲۶
 الْفُرْقَانَ ۸ عَبْدَهُ ۲۹۳ لِيَكُونَ ۱۳۷ لِلْعَالَمِينَ ۶۲ نَذِيرًا ۱۸
 لَهُ ۱۶ مُلْكٌ ۱۶ لَمْ يَتَّخِذْ ۲۹۳ وَلَدًا ۱۸ لَمْ يَكُنْ ۳۰
 شَرِيكٌ ۱۵۰ خَلَقَ ۵ كُلَّ ۴ تَقْدِيرًا ۱۴۰

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِذَا
 كَانُوا مَعَهُ عَلَى أَمْرٍ جَامِعٍ لَمْ يَذْهَبُوا حَتَّى
 يَسْتَأْذِنُوهُ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ أُولَئِكَ الَّذِينَ
 يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِذَا اسْتَأْذَنُوكَ
 لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ فَأَذَن لِمَنْ شِئْتَ مِنْهُمْ
 وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٦٢﴾
 لَأَتَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ
 بَعْضِكُمْ بَعْضًا قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ
 يَتَسَلَّلُونَ مِنْكُمْ لِوَأَذَا فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ
 يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ
 يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٦٣﴾ أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي
 السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قَدْ يَعْلَمُ مَا
 أَنْتُمْ عَلَيْهِ وَيَوْمَ يُرْجَعُونَ إِلَيْهِ فَيُنَبِّئُهُمْ
 بِمَا عَمِلُوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٦٤﴾

سُورَةُ الْفُرْقَانِ مَكِّيَّةٌ ۲۹ آيَاتٌ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ
 لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا ﴿١﴾ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ
 وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ
 فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ نَقْدِيرًا ﴿٢﴾

اهمیت و ضرورت اذن ولایت امر مسلمین :

(دربارهٔ این آیه شأن نزول‌هایی نقل شده از جمله اینکه در بعضی روایات آمده که این آیه در مورد حنظله بن ابی عیاش نازل شده است، در همان شب که فردای آن جنگ احد در گرفت، می‌خواست عروسی کند، پیامبر ﷺ با اصحاب و یاران مشغول به مشورت درباره جنگ بود، او نزد پیامبر ﷺ آمد و عرضه داشت که اگر پیامبر ﷺ به او اجازه دهد، آن شب را نزد همسر خود بماند، پیامبر ﷺ به او اجازه داد، صبحگاهان به قدری عجله برای شرکت در برنامه جهاد داشت، که موفق به انجام غسل نشد و با همان حال وارد معرکه کارزار گردید، و سرانجام شربت شهادت نوشید. پیامبر ﷺ دربارهٔ او فرمود: فرشتگان را دیدم که حنظله را در میان آسمان و زمین غسل می‌دهند، می‌فرماید) مؤمنان واقعی کسانی هستند که ایمان به خدا و رسولش آورده‌اند و هنگامی که در کار مهمی با او باشند، بدون اجازهٔ او به جایی نمی‌روند.

(ای پیامبر ﷺ) کسانی که از تو اجازه می‌گیرند آنها به راستی ایمان به خدا و پیامبرش آورده‌اند، در این صورت هرگاه از تو برای بعضی از کارهای مهم خود اجازه بخواهند، هر کس از آنها را می‌خواهی (و صلاح می‌بینی) اجازه بده و برای آنها استغفار کن، که خداوند بخشنده و مهربان است.

﴿۶۲﴾

لزوم اهمیت دادن مسلمانان به دعوت پیامبر :

(ای مسلمانان) دعوت و خطاب پیامبر را در میان خود، مانند دعوت و خطاب بعضی از شما نسبت به بعضی دیگر تلقی نکنید، خداوند می‌داند کسانی را از شما که پشت سر دیگران پنهان می‌شوند و یکی پس از دیگری مخفیانه فرار می‌کنند، (منافقان در زمان پیامبر ﷺ مخصوصاً در کندن خندق چنین می‌کردند) آنها که مخالفت فرمان او (پیامبر ﷺ) می‌کنند باید از این بترسند که بلا و فتنه‌ای یا عذاب دردناکی به آنها برسد.

﴿۶۳﴾

خداوند متعال به تمام حالات انسان داناست:

(آخرین آیه سوره نور اشاره لطیف و پرمعنایی است به مسئله مبدأ و معاد، که انگیزه انجام همهٔ فرمانهای الهی است): آگاه باشید که برای خداست آن چه که در آسمانها و زمین است، یقیناً می‌داند آن چه را شما بر آن هستید (روش شما، اعمال شما، عقیده و نیت شما، همه برای او آشکار است)، و آن روز که انسانها به سوی او باز می‌گردند آنها را از اعمالی که انجام داده‌اند آگاه می‌سازد (و نتیجه آن را هر چه که باشد به آنها می‌دهد) و خداوند بر هر چیز عالم و آگاه است. ﴿۶۴﴾

«سورة مبارکه فرقان»

«به نام خداوند بخشنده مهربان»

قرآن جداکننده حق از باطل است:

(خداوند) زوال ناپذیر و پر برکت است، کسی که قرآن را (که جداکننده حق از باطل است) بر بنده‌اش نازل کرد، تا جهانیان را بیم دهد (و از عذاب و کیفر الهی، به جهت ظلم و فساد و گناه بترساند)

﴿۱﴾

و خدایی است که مالکیت و حکومت آسمانها و زمین از آن اوست. خدایی که فرزندی برای خود انتخاب نکرده و شریکی در مالکیت و حاکمیت (بر عالم هستی) ندارد، او تمام موجودات را آفریده است (و نه تنها آفریده) بلکه تقدیر و تدبیر و اندازه‌گیری آنها را دقیقاً معین کرده است.

﴿۲﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱ تَلْكَ ءَايَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ
 ۲ هُدًى وَرَحْمَةً لِّلْمُحْسِنِينَ ۳ الَّذِينَ
 يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ
 بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ۴ أُولَئِكَ عَلَى هُدًى
 مِّن رَّبِّهِمْ ۗ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ۵
 وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ
 لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا
 هُزُوًا ۗ أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ۖ ۶ وَإِذَا
 نُتِلَ عَلَيْهِ ءَايَاتُنَا وَنُؤْتَىٰ مُسْتَكْبِرًا كَأَن لَّمْ يَسْمَعْهَا
 كَأَن فِي أُذُنَيْهِ وَقْرًا فَبَشَّرَهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ۗ ۷
 إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ
 جَنَّاتُ النَّعِيمِ ۘ ۸ خَالِدِينَ فِيهَا وَعَدَّ اللَّهُ حَقًّا
 وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۙ ۹ خَلَقَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ
 عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ۚ وَأَلْقَىٰ فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَن تَمِيدَ
 بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِن كُلِّ دَابَّةٍ ۚ وَأَنزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ
 مَاءً فَأَنبَتْنَا فِيهَا مِن كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ ۙ ۱۰
 هَذَا خَلْقُ اللَّهِ ۗ فَارُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ
 مِن دُونِهِ ۗ بَلِ الظَّالِمُونَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۙ ۱۱

لغات جدید: ۹ لغت

لِلْمُحْسِنِينَ: برای نیکوکاران . **يَشْتَرِي:** می‌خرد، خریدار است .
يَتَّخِذَهَا: می‌گیرد آن را . **مُسْتَكْبِرًا:** متکبر (از روی غرور و
 تکبر) . **كَأَن لَّمْ يَسْمَعْهَا:** گویا نشنیده آن را . **كَأَن:** گویا .
أُذُنَيْهِ: دو گوشش . **فَبَشَّرَهُ:** پس مزده بده به او . **فَارُونِي:** پس
 نشان دهید به من

لغات تکراری

بسم ۱ الرحمن ۱ الرحيم ۱ الم ۲ تَلْكَ ۱۷ آيَاتُ ۱۵
 الْكِتَابِ ۲ الْحَكِيمِ ۶ هُدًى ۲ رَحْمَةً ۲۴ الَّذِينَ ۱
 يُقِيمُونَ ۲ الصَّلَاةَ ۲ يُؤْتُونَ ۱۱۷ الزَّكَاةَ ۷ هُمْ ۲ بِالْآخِرَةِ
 ۲ يُوقِنُونَ ۲ أُولَئِكَ ۲ عَلَى ۲ مِن ۲ رَبِّهِمْ ۲
 الْمُفْلِحُونَ ۲ النَّاسِ ۳ مَن ۳ لَّهُوَ ۱۳۱ الْحَدِيثِ ۸۵
 لِيُضِلَّ ۱۴۷ عَن ۷ سَبِيلِ ۱۷ بِغَيْرِ ۹ عِلْمٍ ۶ هُزُوًا ۱۰
 لَهُمْ ۳ عَذَابٌ ۳ مُّهِينٌ ۱۴ إِذَا ۳ تُتِلَىٰ ۶۳ عَلَيْهِ ۶
 آيَاتُنَا ۲۳ وَتَىٰ ۳۷۷ فِي ۳ وَقْرًا ۱۳۰ بِعَذَابٍ ۵۲ أَلِيمٍ
 ۳ إِنَّ ۳ ءَامَنُوا ۳ عَمِلُوا ۵ الصَّالِحَاتِ ۵ جَنَّاتٍ ۵
 النَّعِيمِ ۱۱۹ خَالِدِينَ ۲۴ فِيهَا ۵ وَعَدَّ ۹۸ حَقًّا ۵ هُوَ ۵
 الْعَزِيزُ ۲۰ خَلَقَ ۵ السَّمَوَاتِ ۵ عَمَدٍ ۲۴۹ تَرَوْنَهَا
 ۲۴۹ أَلْقَىٰ ۹۳ الْأَرْضِ ۳ رَوَاسِيَ ۲۴۹ أَن تَمِيدَ ۲۶۹
 بِكُمْ ۸ وَبَثَّ ۲۵ كُلِّ ۴ دَابَّةٍ ۲۵ أَنزَلْنَا ۸ السَّمَاءِ ۴ مَاءً
 ۴ فَأَنبَتْنَا ۳۸۲ زَوْجٍ ۳۶ كَرِيمٍ ۸۳ هَذَا ۵ خَلَقَ ۲۵
 مَاذَا ۵ دُونَهُ ۹۷ بَلِ ۱۳ الظَّالِمُونَ ۸ ضَلَالٍ ۷۱ مُّبِينٍ
 ۲۵

به نام خداوند بخشنده مهربان

﴿۱﴾

الم (الف، لام، میم) حروف مقطعه.

این، آیات کتاب حکیم است (زیرا از جهت محتوی عالی و دقیق و دارای موضوعات مهم و ضروری است. در محتوای قرآن هیچ سخن باطل و نادرست و لهو و بیهوده راه ندارد بلکه تمامی آنچه که برای یک زندگی عالی و سعادت بخش لازم است، در آن وجود دارد. تعلیم و تربیت، موعظه و بشارت و انذار و داستانهای حقیقی عبرت انگیز و خلاصه هر چه که انسان برای یادآوری حقایق زندگی به آن نیاز دارد).

﴿۲﴾

(این کتاب قرآن) برای نیکوکاران مایه هدایت و رحمت است (زیرا که ایشان مقدمات کسب هدایت و جلب رحمت خدا را با کارها و افکار شایسته در وجودشان بارور و زنده نگه داشته‌اند).

﴿۳﴾

مشخصات نیکوکاران:

(آنان) کسانی هستند که نماز به پا می‌دارند و زکات می‌دهند و به آخرت یقین دارند (نماز با خضوع و خشوع آنها، عامل ارتباط با خالقشان و پرداخت زکات برای رضای خدا به مستمندان، وسیله ارتباط با انسانهای دیگر و یقینشان به قیامت و حسابرسی دقیق آن عاملی است که ایشان را از گناهان و ظلم و ستم برکنار می‌دارد و به بهشت امیدوار می‌کند و شوق لقای پروردگار را دائماً در دلشان زنده نگه می‌دارد).

﴿۴﴾

آنان (محسنین) بر هدایتی از جانب پروردگارشان هستند (زیرا تمام اعمالشان مطابق دستور قرآن است) و هم آنان رستگاران و نجات یافتگان هستند.

﴿۵﴾

خصوصیات نیکوکاران:

و از مردم کسانی هستند که سخنان بیهوده کسب می‌کنند (یعنی امکانات خود را، صرف باطل می‌کنند. سخنان باطل، اعتقادات باطل، قصه و داستانهای خرافی آواز و موسیقی حرام را که صرفاً وسیله غفلت از خداست شیوع می‌دهند) تا به وسیله این کار مردم را از روی جهل و نادانی از راه خدا و صراط مستقیم گمراه سازند. (به این هم اکتفا نمی‌کنند) و آیات حکیمانه الهی را به استهزاء و مسخره می‌گیرند برای آنان (به خاطر این همه جرم و جنایت)، عذاب دردناک و خوارکننده‌ای هست.

﴿۶﴾

سرانجام کسانی که به سخنان بیهوده می‌پرازند:

و (کسی که مشغول سخنان باطل است) هنگامی که آیات الهی برای او خوانده شود با حالت تکبر و غرور (از آن گریزان) و رویگردان می‌شود مثل اینکه (اصلاً آن سخنان را) نشنیده و گویی گوشه‌های سنگین است پس ای پیامبر) او را به عذاب دردناک خبر بده.

﴿۷﴾

سرانجام مؤمنین:

مسئلاً کسانی که ایمان آوردند و عمل صالح انجام دادند (یعنی سخنان به حق انبیاء را شنیده و پذیرا شدند و زندگی خود را طبق آن پیام الهی تنظیم کرده و به سوی خدا هدایت شدند) برای ایشان باغهای پر نعمت بهشتی است. (اهل بهشت) در آن جاودانه خواهند ماند (این خبر) وعده حقیقی است (که بهشتیان سزاوار آن هستند) و او شکست‌ناپذیر و مصلحت‌اندیش است (پس هیچ مانعی نمی‌تواند جلو انجام وعده او را بگیرد و هر کس را مطابق حقیقی که دارد پاداش می‌دهد).

﴿۸﴾

نشانه قدرت خداوند در خلقت آسمانها و زمین:

خداوند آسمانها را آفرید، با ستونهایی که آنها را نمی‌بینید (که اشاره به نیروی جاذبه و دافعه بین کرات است که فاصله بین آنها را تنظیم می‌نماید) و در زمین کوهها را افکند که شما را به لرزه در نیاورد (اگر کوهها در زمین وجود نداشت پوسته زمین قدرت و استقامت کافی را نداشت و با شکستها و حرکتهایی که در طبیعت آن است زلزله‌های عظیمی به وجود می‌آمد) و خداوند از هر جنبه‌ای در زمین پراکنده ساخت (که باعث ایجاد گردش حیات در زمین شده و مانع نابودی موجودات زنده به خصوص انسان شود) و از آسمان آب را نازل کردیم (و به وسیله آن) در زمین انواع گوناگونی از جفت‌های گیاهان پرارزش رویاندیم (تا غذاهای متنوع و مفید برای موجودات فراهم شود،)

﴿۹﴾

این آفرینش خداست اما (ای ظالمان و مشرکان) به من نشان دهید، معبودان غیر او چه چیزی را آفریده‌اند؟ (یقیناً هیچ چیز را) بلکه ظالمان در گمراهی آشکار به سر می‌برند.

﴿۱۰﴾

﴿۱۱﴾

لغات جدید: ۲۷ لغت

لُقْمَانُ: یکی از بندگان خاص و پاک خدا که مردی حکیم بود .
أَنْ أَشْكُرُ: که شکرگزاری کن . **يَشْكُرُ:** سپاسگزاری می کند .
لَابِنَه: به پسرش . **يَعْطُهُ:** موعظه می کند او را . **لَا تُشْرِكُ:**
 شرک نیافر . **الشُّرْكُ:** شرک و رزیدن ، شریک قراردادن .
لَطَلُمُ (ل + ظلم) : قطعاً ظلم . **حَمَلْتُهُ:** به او حامله شد ، حمل
 کرد او را . **وَهْنًا:** ضعف ، سستی . **فِصَالُهُ:** از شیر گرفتنش
 (جدا کردن فرزند از شیر مادر) . **عَامِينَ:** دو سال .
لِوَالِدَيْكَ: برای پدر و مادر . **أَنْ تُشْرِكُ:** که شریک قرار
 دهی . **صَاحِبُهُمَا:** هم صحبتشان باش . **أَنَابَ:** بازگشت کرد ،
 توبه کرد . **فَتَكُنْ:** پس باشد . **أَنَّهُ:** باز دار ، نهی کن . **لَا تُصَعَّرُ:**
 (متکبرانه) رونگردان . **خَدَّيْ:** چهره ات . **مُخْتَال:** خود پسند ،
 کسی که به خیال خود بزرگ است . **أَقْصَدُ:** میانبرو باش .
مَشِيكَ: راه رفتن . **أَغْضُضُ:** کم کن ، آهسته کن ، پایین بیاور
صَوْتِكَ: صدایت . **أَنْكُرُ:** زشت ترین . **أَصَوْتُ:** قطعاً صدا

لغات تکراری

لَقَدْ ۱۰ آتَيْنَا ۸ الْحِكْمَةَ ۲۰ لِلَّهِ ۱ مَن ۳ فَاتِنَا ۱۸
 يَشْكُرُ ۳۸۰ لِنَفْسِهِ ۲۲۱ كَفَرَ ۱۹ فَانَ ۹ غَنِيٌّ ۴۴
 حَمِيدٌ ۴۵ اِذْ ۶ قَالَ ۶ هُوَ ۵ يَا ۶ بَنِيَّ ۲۲۶ بِاللَّهِ ۳
 اِنَّ ۳ عَظِيمٌ ۳ وَصَيْنَا ۹۹ الْاِنْسَانَ ۸۳ بِوَالِدَيْهِ ۳۰۶
 اُمُّهُ ۱۱۰ عَلَيَّ ۲ فِي ۳ لِي ۲۳ اِلَيَّ ۵۷ الْمَصِيرُ ۱۹
 اِنْ ۴ جَاهِدَاكَ ۳۹۷ بِي ۲۸ مَا ۲ لَيْسَ ۲۷ لَكَ ۶ بِهِ
 ۴ عِلْمٌ ۶ فَلَا تُطْعُهُمَا ۳۹۷ الدُّنْيَا ۱۳ مَعْرُوفًا ۳۸ اَتَّبِعْ
 ۱۴۱ سَبِيلَ ۱۷ ثُمَّ ۵ مَرَجِعْكُمْ ۵۷ فَاَنْبِئْكُمْ ۳۹۷ بِمَا ۲
 كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۱۲۵ اِنَّهَا ۷ تَكُ ۸۵ مِثْقَالَ ۸۵ حَبَّةٍ ۴۴
 خَرْدَلٍ ۳۲۶ صَخْرَةً ۳۰۱ اَوْ ۴ السَّمَاوَاتِ ۵ الْاَرْضِ ۳
 بَاتٍ ۲۳ بِهَا ۱۵ لَطِيفٌ ۱۴۱ خَبِيرٌ ۳۸ اَقَمِ ۲۳۴ الصَّلَاةَ
 ۲ اَمْرٌ ۱۶۸ بِالْمَعْرُوفِ ۲۷ عَنِ ۷ الْمُنْكَرِ ۶۳
 اصْبِرْ ۲۲۱ اَصَابَكَ ۹۰ ذَلِكَ ۲ عَزَمَ ۷۴ الْاُمُورِ ۳۲
 لِلنَّاسِ ۱۲ لَا تَمْسُ ۲۸۵ مَرَحًا ۲۸۵ لَا يُحِبُّ ۲۹ كُلَّ ۴
 فَخُورٍ ۸۴ الْاَصْوَاتِ ۳۱۹ الْحَمِيرِ ۲۶۸

وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ أَنْ اشْكُرْ لِلَّهِ وَمَنْ
 يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ
 اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ ﴿۱۲﴾ وَإِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ
 وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ
 لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ﴿۱۳﴾ وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ
 حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ وَفِصَالَهُ فِي
 عَامَيْنِ أَنْ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدِكَ إِلَى الْمَصِيرِ
 ﴿۱۴﴾ وَإِنْ جَاهَدَاكَ عَلَى أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ
 لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطْعُهُمَا وَصَاحِبَهُمَا فِي
 الدُّنْيَا مَعْرُوفًا وَأَتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَىٰ تَمَّ
 إِلَىٰ مَرَجِعِكُمْ فَأَنْبِئْكُمْ بِمَا كُنْتُمْ
 تَعْمَلُونَ ﴿۱۵﴾ يَا بُنَيَّ إِنَّهَا إِنْ تَكُ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ
 خَرْدَلٍ فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَاوَاتِ أَوْ
 فِي الْأَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ
 ﴿۱۶﴾ يَا بُنَيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ
 وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ إِنْ ذَلِكَ
 مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ﴿۱۷﴾ وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ
 وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ
 مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿۱۸﴾ وَأَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاعْضُضْ
 مِنْ صَوْتِكَ إِنْ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتِ الْحَمِيرِ ﴿۱۹﴾

شکرگزاری از نعمت‌های خداوند نتیجه حکمت است:

و مسلماً به لقمان حکمت دادیم (و به او گفتیم) که شکر خدا را به جای آور (یعنی نعمتهای خدا را مطابق دستور خداوند و در راه درست مصرف کن) پس کسی که شکرگزاری (نعمتهای الهی را) بکند، غیر از این نیست که به سود خودش شکر کرده است و کسی که کفران کند (یعنی نعمتهای خدا را در راه گناه مصرف کند، به زیان خودش کفران کرده و به خدا زبانی نمی‌رساند) چرا که خداوند بی‌نیاز و ستوده است.

(۱۲)

مخالفت حکمت با شرک و ظلم:

(به خاطر آور) زمانی را که لقمان در حالی که فرزندش را موعظه می‌کرد، (با مهربانی) به او گفت، ای پسر جانم، چیزی را شریک خدا قرار نده، زیرا که شرک، ظلم بزرگی است.

(۱۳)

وجوب اطاعت و رعایت حال پدر و مادر مگر در گناه:

و به انسان سفارش نمودیم که به پدر و مادرش (نیکی کند). مادرش او را با ضعف و با زحمت زیاد و دائمی حمل کرد (از ابتدای بارداری تا تولد روز به روز، رنجها و سختیهای افزون‌تری را تحمل نمود) و دوران شیرخوارگی او در دو سال پایان می‌یابد. (به او توصیه کردیم که) از من و پدر و مادرش سپاسگزاری کن و بازگشت همه شما به سوی من است (پس احترام به پدر و مادر باعث دوری از من نباشد).

(۱۴)

اگر پدر و مادر تلاش کردند که تو آنچه را که نسبت به آن آگاهی نداری برای من شریک قرار دهی، از آنها اطاعت نکن (و برای اینکه این دستور خداوند، باعث دوری فرزندان از پدر و مادر نشود می‌فرماید) و لیکن در دنیا با ایشان به طور شایسته و مؤدبانه رفتار کن و از راه کسانی که به سوی من بازگشت می‌کنند، پیروی کن. پس بازگشت همه شما (در قیامت برای حسابرسی) به سوی من است و همه شما را آگاه می‌کنم به آنچه انجام می‌دادید.

(۱۵)

اعتقاد به معاد مطابق با حکمت است:

(لقمان حکیم پس از دعوت به توحید و مبارزه با شرک می‌فرماید): ای پسر (عمل خوب و بد انسان) اگر هم وزن دانه خردلی در درون سنگ سخت یا در آسمانها و یا در زمینی باشد، خداوند (در روز قیامت برای حسابرسی) آن را می‌آورد (هیچ چیزی، در هیچ جایی نیست، مگر اینکه خدا آن را می‌بیند و می‌داند، زیرا) خداوند، دقیق و بسیار آگاه است.

(۱۶)

توصیه حکمت به امر به معروف و نهی از منکر:

ای پسر جانم! نماز را بر پا دار و (مردم را) به کارهای نیک دعوت کن و از کارهای زشت و منکرات بازدار (در راه انجام این وظیفه بزرگ، طبیعی است که سختیها و مصیبت‌هایی پیش آید، چرا که افراد خلافکار به راحتی و آسانی دست از خلافکاریها نمی‌کشند و بعضاً مشکلات و گرفتاری ایجاد می‌کنند و لذا لقمان به پسرش می‌گوید) در این راه بر مصیبت‌هایی که به تو می‌رسد، صبور باش آن (صبر و شکیبایی در برابر تلخ کامیها و مصیبت‌ها) از وظایف حتمی و کارهای اساسی هر انسانی است.

(۱۷)

رفتار اجتماعی حکیمانه:

(فرزندم) با بی‌اعتنایی از مردم روی مگردان و مغرورانه بر زمین راه مرو، که خداوند هیچ متکبر مغروری را دوست ندارد (این دو صفت زشت اخلاقی بی‌اعتنایی به مردم و تکبر و خودپسندی باعث می‌شود که روابط صمیمانه اجتماعی خدشه‌دار شود و به تدریج عشق و محبت‌ها تبدیل به نفرت و کینه شود و اولین قربانی این وضعیت خود شخص بی‌اعتنا و متکبر خواهد بود).

(۱۸)

میانروی حکیمان در رفتار و گفتار:

فرزندم، در راه رفتن اعتدال را رعایت کن و (در زندگی خود میانه‌رو باش). از صدای خود بکاه (و هرگز فریاد نزن) چرا که زشت‌ترین صداها صدای خران است.

(۱۹)

لغات جدید: ۱۸ لغت

أَلَمْ تَرَوْا: آیا ندیدید . **أَسْبَغَ**: فراوان کرد، وسعت بخشید .
نِعْمَةٌ: نعمتهايش . **ظَاهِرَةٌ**: ظاهر، آشکار . **بَاطِنَةٌ**: باطن، پنهان .
يَدْعُوهُمْ: می خواند آنها را . **يُسَلِّمُ**: تسلیم کند . **فَلَا يَحْزُنُكَ**:
 پس تو را غمگین نکند . **فَنَنْبِئُهُمْ**: پس آگاهشان می کنیم .
نُتِمُّهُمْ: بهره مند می سازیم ایشان را . **نَضَطْرُهُمْ**: مجبورشان
 می کنیم، می کشانیم آنها را . **أَقْلَامٌ**: قلم ها، مدادها . **يُمَدُّهُ**:
 کمک می کند به آن . **أَبْحَرُ**: دریاها . **مَا نَفَدَتْ**: تمام نشد .
خَلَقَكُمْ: آفریدنتان . **بِعَثْمِكُمْ**: برانگیختن شما، زنده کردن شما .
كَنْفُسٍ: مانند فرد

لغات تکراری

آن ۵ سَخَّرَ ۲۴۹ لَكُمْ ۴ مَا ۲ فِي ۳ السَّمَاوَاتِ ۵
 الارض ۳ عَلَيْكُمْ ۷ النَّاسِ ۳ مَنْ ۳ يُجَادِلُ ۹۶ بَغَيْرِ ۹
 عِلْمٍ ۶ هُدًى ۲ لَأ ۱ كِتَابٍ ۲ مُنِيرٍ ۷۴ إِذَا ۳ قِيلَ ۳
 لَهُمْ ۳ اتَّبِعُوا ۲۶ أَنْزَلَ ۴ قَالُوا ۳ بَل ۱۳ تَتَّبِعُ ۲۶
 وَجَدْنَا ۱۲۵ عَلَيْهِ ۶ آبَاءَنَا ۲۶ أَوْلُو ۲۶ كَانَ ۶
 الشَّيْطَانُ ۶ إِلَى ۳ عَذَابِ ۳ السَّعِيرِ ۷۸ وَجْهَهُ ۱۷ هُوَ ۵
 مُحْسِنٌ ۱۷ فَقَدْ ۱۷ اسْتَمْسَكَ ۴۲ بِالْعُرْوَةِ ۴۲ الْوُتْقَى
 ۴۲ عَاقِبَةُ ۶۷ الْأُمُورِ ۳۲ كَفَرَ ۱۹ كُفْرَهُ ۴۰۹ إِلَيْنَا ۲۱
 مَرْجِعُهُمْ ۱۴۱ بِمَا ۲ عَمِلُوا ۵ إِنَّ ۳ عَلِيمٌ ۵ بَدَاتِ ۶۵
 الصُّدُورِ ۶۵ قَلِيلًا ۷ ثُمَّ ۵ غَلِيظٍ ۷۱ لَتَن ۱۹
 سَأَلْتَهُمْ ۱۹۷ خَلَقَ ۵ لَيَقُولُنَّ ۱۹۷ قُل ۱۲ الْحَمْدُ ۱ لِلَّهِ
 ۱ أَكْثَرُهُمْ ۱۵ لَا يَعْلَمُونَ ۳ الْغَنَى ۴۴ الْحَمِيدُ ۴۵ لَوْ ۴
 أَنَّمَا ۷۳ شَجَرَةٌ ۶ الْبَحْرُ ۸ بَعْدَهُ ۸ سَبْعَةٌ ۳۰ كَلِمَاتٌ ۶
 عَزِيزٌ ۲۰ حَكِيمٌ ۶ أَلَا ۳ وَاحِدَةٌ ۳۳ سَمِيعٌ ۲۰ بَصِيرٌ ۱۵

أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَافِي السَّمَوَاتِ وَمَافِي
 الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعْمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً
 وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى
 وَلَا كِتَابٍ مُنِيرٍ ﴿٢٠﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا
 مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا
 أَوْ لَوْ كَانَ الشَّيْطَانُ يَدْعُوهُمْ إِلَى عَذَابِ
 السَّعِيرِ ﴿٢١﴾ وَمَنْ يُسَلِّمْ وَجْهَهُ إِلَى اللَّهِ
 وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُتْقَى
 وَإِلَى اللَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ ﴿٢٢﴾ وَمَنْ كَفَرَ
 فَلَا يَحْزُنكَ كُفْرُهُ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ فَنُنَبِّئُهُمْ
 بِمَا عَمِلُوا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٢٣﴾
 نَمْنَعُهُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضَطْرُّهُمْ إِلَى عَذَابِ غَلِيظٍ
 ﴿٢٤﴾ وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
 لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ
 لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٥﴾ اللَّهُ مَافِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ
 هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٢٦﴾ وَلَوْ أَنَّمَا فِي الْأَرْضِ
 مِنْ شَجَرَةٍ أَقْلَمٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ مِنْ بَعْدِهِ
 سَبْعَةُ أَبْحُرٍ مَا نَفَدَتْ كَلِمَاتُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ
 عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٧﴾ مَا خَلَقَكُمْ وَلَا بَعَثَكُمْ
 إِلَّا كَنْفُسٍ وَاحِدَةً إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ﴿٢٨﴾

شرک به خدا ریشه در جهل و گمراهی دارد:

(ای کافران) آیا نمی نگرید که خداوند آنچه را که در آسمانها و زمین است، برای شما مسخر نمود؟ و نعمتهای ظاهری و باطنی خود را برای شما گسترده و فراوان قرار داد؟ (تا از آنها بهره مند شده و شکرگزار آفریننده آنها گردید با وجود این همه نعمتهای فراوان آسمانی و زمینی از درون و بیرون که انسانها را احاطه کرده) بعضی از مردم بدون هیچ علم و دانش (که با عقل و فکر درست به آن دست یابند) و هدایت (رهبران و خردمندان فهمیده‌ای که از آن پیروی کنند) و کتاب روشنی (که از سوی خدا وحی شده باشد) در مورد خدا مجادله می کنند (یعنی همه راه‌های علمی و عملی را برای دریافت حقیقت به روی خود می بندند و در جهل و گمراهی باقی می مانند).

(۲۰)

و هنگامی که به ایشان گفته می شود، از آنچه که خدا نازل کرده پیروی کنید، می گویند، نه ما از چیزی پیروی می کنیم، که پدران خود را بر آن یافتیم آیا حتی اگر شیطان آنها را دعوت به عذاب و آتش شعله ور کند (باز هم تبعیت می کنند؟ اگر پدرانشان فریب شیطان را خورده باشند باز هم به راه ایشان می روند؟)

(۲۱)

تسلیم و توجه کامل به خداوند و دستورات او:

و کسی که همه وجود خود را تسلیم خدا کند، در حالی که نیکوکار باشد به دستگیره محکمی چنگ زده است (که او را از خطر سقوط به زشتیها در امان می دارد) و عاقبت همه کارها به سوی خداست.

(۲۲)

(ای پیامبر) کسی که کفر ورزید، کفر او تو را غمگین و غصه ناک نسازد (تو وظیفه خود را به نحو احسن انجام داده‌ای) بازگشت همه آنها به سوی ماست و آنها را به همه آنچه که انجام داده اند، آگاه خواهیم کرد. به درستی که، خداوند (نه تنها از اعمال و کردار آنها بلکه از اسرار) درون سینه‌ها آگاه است.

(۲۳)

لذت کم دنیا و عذاب شدید آخرت:

(ای پیامبر از لجاجت و دشمنی و شدت کفر کافران نگران نباش)؛ ما کمی از متاع دنیا را در اختیار آنان می گذاریم (در حالی که اگر همه دنیا را هم به یک نفر می دادیم باز هم احساس نیاز می کرد) سپس (در برابر این بهره کم و ناچیز و ناپایدار) آنها را مجبور به تحمل عذاب شدید می کنیم (که هیچ کس تحمل کمترین مقدار آن را ندارد).

(۲۴)

خالق آسمانها و زمین شایسته پرستش است:

(ای رسول ما) اگر از ایشان (کفار و مشرکین) سؤال کنی چه کسی آسمانها و زمین را خلق کرده است، حتماً خواهند گفت: الله، (ای پیامبر) بگو ستایش و پرستش مخصوص خداست (پس چرا بتها را می پرستید) ولی اکثر ایشان نمی دانند (و نمی فهمند که باید عبادت و پرستش فقط برای خدا باشد).

(۲۵)

(خداوند خالق جهان است پس)، از آن خداست آنچه که در آسمانها و زمین است. همانا خداوند بی نیاز و شایسته ستایش است.

(۲۶)

علم بی پایان خداوند:

اگر هر آنچه درخت بر روی زمین است قلم شوند و دریا برای آن مرکب گردد و هفت دریا بر این دریا افزوده شود (تا علم خدا نوشته شود، همه تمام می شوند اما) کلمات خدا پایان نمی گیرد به راستی که خداوند عزیز و حکیم است.

(۲۷)

قدرت بی انتهای پروردگار:

(پس از مطرح شدن علم بی پایان الهی، قدرت بی انتهای او مطرح می شود) آفرینش همه شما و نیز برانگیختن شما پس از مرگ، همانند خلقت و برانگیختن یک فرد می باشد. همانا خداوند شنوا و بیناست (در برابر قدرت بی پایان خداوند، آفرینش عالم هیچ سختی ندارد و توانی را از خدا صرف نمی کند و نیاز به طول زمان ندارد بلکه در برابر قدرت خداوند آفرینش همه عالم با آفریدن یک موجود کوچک و ناچیز، برابری می کند).

(۲۸)

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُوَلِّجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُوَلِّجُ النَّهَارَ
 فِي اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي
 إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَأَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ
 ﴿٢٩﴾ ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ
 مِنْ دُونِهِ الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ
 ﴿٣٠﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّ الْفُلْكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِنِعْمَتِ
 اللَّهِ لِيُرِيَكُمْ مِنْ آيَاتِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ
 لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٣١﴾ وَإِذَا غَشِيَهُمْ مَوْجٌ
 كَالظَّلِيلِ دَعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا
 نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ فَمِنْهُمْ مُّقْتَصِدٌ وَمَا يَجْحَدُ
 بِآيَاتِنَا إِلَّا كُلُّ خَتَّارٍ كَفُورٍ ﴿٣٢﴾ يَا أَيُّهَا
 النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ وَأَخْشَوْا يَوْمًا لَا يَجْزِي وَالِدٌ
 عَنْ وَلَدِهِ وَلَا مَوْلُودٌ هُوَ جَازٍ عَنِ وَالِدِهِ شَيْئًا
 إِنِ تَوَعَّدَ اللَّهُ حَقًّا فَلَا تَغُرَّنَّكُمْ الْحَيَاةُ
 الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَّكُمْ بِاللَّهِ الْغُرُورُ ﴿٣٣﴾
 إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنزِلُ الْغَيْثَ
 وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا
 تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ
 أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴿٣٤﴾

لغات جدید: ۱۷ لغت

لِيُرِيَكُمْ: تا به شما نشان دهد . **كَالظَّلِيلِ:** مانند سایبان‌ها، مانند
 ابرها . **مُقْتَصِدٌ:** میانه‌رو، کسی که به راه راست رود .
خَتَّارٌ: بسیار پیمان‌شکن، بسیار حیله‌گر . **أَخْشَوْا:** بترسید .
لَا يَجْزِي: دفع نمی‌کند، کفایت نمی‌کند . **وَالِدٌ:** پدر . **وَلَدِهِ:**
 فرزندش . **جَازٍ:** دفع‌کننده، کفایت‌کننده . **وَالِدِهِ:** پدرش .
فَلَمَّا تَغُرَّنَّكُمْ: پس فریب ندهد شما را . **لَا يَغُرَّنَّكُمْ:** مبادا بفریبید
 شما را . **الْغُرُورُ:** فریب دهنده . **الْغَيْثُ:** باران . **مَا تَدْرِي:**
 نمی‌داند . **بِأَيِّ:** در کدام . **تَمُوتُ:** می‌میرد

لغات تکراری

أَلَمْ تَرَ ۳۹ أَنْ ۵ يُوَلِّجُ ۳۳۹ اللَّيْلَ ۲۵ فِي ۳ النَّهَارِ ۲۵
 سَخَّرَ ۲۴۹ الشَّمْسَ ۱۳۷ وَالْقَمَرَ ۱۳۷ كُلٌّ ۴ يَجْرِي ۲۴۹
 إِلَىٰ ۳ أَجَلٍ ۴۸ مُّسَمًّى ۴۸ بِمَا ۲ تَعْمَلُونَ ۱۱ خَبِيرٌ ۳۸
 ذَلِكَ ۲ بِأَنَّ ۲۶ هُوَ ۵ الْحَقُّ ۵ مَا ۲ يَدْعُونَ ۳۵
 مِنْ ۲ دُونِهِ ۹۷ الْبَاطِلُ ۷۵ الْعَلِيُّ ۴۲ الْكَبِيرُ ۳۴
 الْفُلْكَ ۲۵ تَجْرِي ۵ الْبَحْرِ ۸ بِنِعْمَتِ ۷۲ آيَاتِهِ ۱۱ إِنَّ
 ۳ لآيَاتٍ ۲۵ لِكُلِّ ۲۳ صَبَّارٍ ۲۵۵ شَكُورٍ ۲۵۵ إِذَا ۳
 غَشِيَهُمْ ۳۱۷ مَوْجٌ ۲۱۱ دَعُوا ۲۱۱ مُخْلِصِينَ ۱۵۳ لَهُ
 ۱۶ الدِّينَ ۱ فَلَمَّا ۴ نَجَّاهُمْ ۴۰۴ الْبَرِّ ۱۲۴ فَمِنْهُمْ ۴۲
 مَا يَجْحَدُ ۴۰۲ بِآيَاتِنَا ۷ إِلَّا ۳ كَفُورٍ ۲۲۲ يَا أَيُّهَا
 النَّاسُ ۳ اتَّقُوا ۷ رَبَّكُمْ ۴ يَوْمًا ۱ عَنْ ۷ لَأَ ۱ مَوْلُودٌ
 ۳۷ شَيْئًا ۴ وَعَدَ ۹۸ الْحَيَاةُ ۱۳ الدُّنْيَا ۱۳ بِاللَّهِ ۳
 عِنْدَهُ ۲۱ عِلْمُ ۶ السَّاعَةِ ۱۳۱ يُنزِلُ ۱۷۸ يَعْلَمُ ۱۲
 الْأَرْحَامِ ۵۰ نَفْسٌ ۷ مَّاذَا ۵ تَكْسِبُ ۲۵۴ غَدًا ۲۳۶
 أَرْضٍ ۳ عَلِيمٌ ۵

گردش شب و روز نشانه‌ای از علم و قدرت خداوند:

آیا ندیدی که خداوند شب را در روز و روز در شب داخل می‌کند (منظور، کوتاه و بلند شدن شبها و روزها در طول سال است که در نتیجه آن فصلها ایجاد می‌گردد، که لازمه حیات موجودات است و آثار و فواید فراوان دارد یا اشاره به تبدیل تدریجی روز به شب و شب به روز است، که آن هم اثر مهمی در تنظیم زندگی موجودات دارد) و خورشید و ماه را مسخّر ساخته (یعنی آثار و فواید آنها را برای زندگی شما قرار داده) و هر کدام تا سرآمد معینی به حرکت خود ادامه می‌دهند (تا نشانه‌های قیامت ظاهر شود، آنگاه خورشید بی‌نور و ستارگان تاریک می‌گردند) و خداوند به آنچه انجام می‌دهید آگاه است (خدایی که بر این نظام بسیار دقیق و ظریف آفرینش در آسمان و زمین مسلط و آگاه است چگونه ممکن است بر اعمال انسانها آگاه نباشد؟).

(۲۹)

اینها همه دلیل بر آن است که «الله» (خدای حقیقی است و آنچه غیر از او می‌خوانند باطل (و ناپایدار) است (زیرا پایه‌ای جز گمانها و خیالات نادرست ندارد.) و خداوند عالی مقام و بزرگ مرتبه است.

(۳۰)

حرکت کشتی‌ها روی دریاها نشانه‌ای از لطف خداوند:

آیا ندیدی کشتی‌ها را که در دریاها با نعمت خداوند حرکت می‌کنند؟ (مجموعه قوانین و نظم و نظامی، که باعث می‌شود تا یک کشتی بتواند روی آب حرکت کند، نشانه روشنی از قدرت خداوند است. با این کار) او می‌خواهد گوشه‌ای از آیاتش را، به شما نشان دهد که در اینها نشانه‌هایی است برای کسانی که بسیار شکیبیا و شکرگزارند. و هنگامی که، موجی همچون ابرها (در سفرهای دریایی) آنها را بپوشاند (و آنقدر بلند و عظیم باشد که بالای سر آنها قرار گیرد آن وقت) خدا را با اخلاص می‌خوانند، اما هنگامی که آنها را به خشکی (رساند و) نجات داد، بعضی راه اعتدال را پیش می‌گیرند (و به ایمان خود وفادار می‌مانند در حالی که بعضی دیگر فراموش کرده، راه کفر پیش می‌گیرند) و آیات ما را هیچ کس، جز پیمان‌شکنان کفران‌کننده انکار نمی‌کنند.

(۳۲)

محبت دنیا و پیروی شیطان دو خطر بزرگ برای انسان:

ای مردم از (نافرمانی) خدا بپرهیزید و از روزی بترسید که نه پدر جزای اعمال فرزند خود را تحمّل می‌کند و نه فرزند چیزی از جزای پدر را (به گردن می‌گیرد) مسلماً وعده الهی حق است (اگر می‌خواهید در چنین روزی گرفتار عذاب الهی و سختی‌ها و مصیبت‌های آن نشوید) مبادا زندگی دنیا (با انواع زرق و برق‌ها و جذایبت‌ها و جلوه‌های زیبای ظاهری دروغین) شما را بفریبد و مبادا شیطان (و وسوسه‌های جّنی و انسی و نفس اماره) شما را نسبت به خدا فریب دهد.

(۳۳)

وسعت علم پروردگار بر همه چیز و نادانی انسان بر امور خویش:

آگاهی از زمان قیامت، مخصوص خداست و اوست که باران را نازل می‌کند (و از همه جزئیات نزول آن آگاه است.) و می‌داند آنچه را در رحم مادران است و هیچ کس نمی‌داند فردا چه می‌کند (در حالی که خدا با تمام جزئیات و ظرایف و دقایق می‌داند که چه کسی چه می‌کند؟) و هیچ کس نمی‌داند در چه سرزمینی می‌میرد؟ همانا خداوند عالم و آگاه است (بر همه آنچه که هیچ کس آگاه نیست).

(۳۴)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَأَيُّهَا النَّبِيُّ اتَّقِ اللَّهَ وَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ
وَالْمُنَافِقِينَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا
حَكِيمًا ﴿١﴾ وَاتَّبِعْ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ مِنْ
رَبِّكَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿٢﴾
وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿٣﴾
مَا جَعَلَ اللَّهُ لِرَجُلٍ مِنْ قَلْبَيْنِ فِي جَوْفِهِ ۗ وَ
مَا جَعَلَ أَزْوَاجَكُمْ الَّتِي تَظَاهَرُونَ مِنْهُنَّ أُمَّهَاتِكُمْ
وَمَا جَعَلَ أَدْعِيَاءَكُمْ أَبْنَاءَكُمْ ذَٰلِكُمْ قَوْلُكُمْ
بِأَفْوَاهِكُمْ ۗ وَاللَّهُ يَقُولُ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ
﴿٤﴾ ادْعُوهُمْ لِآبَائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ
اللَّهِ فَإِنْ لَمْ تَعْلَمُوا آبَاءَهُمْ فَاِخْوَانُكُمْ
فِي الدِّينِ وَمَوْلَاكُمْ وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ
فِيمَا أَخْطَأْتُمْ بِهِ ۚ وَلَٰكِنْ مَّا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ
وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٥﴾ النَّبِيُّ أَوْلَىٰ
بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ ۗ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ
وَأُولُوا الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي
كِتَابِ اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ
إِلَّا أَنْ تَفْعَلُوا إِلَىٰ أَوْلِيَائِكُمْ مَعْرُوفًا
كَانَ ذَٰلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا ﴿٦﴾

لغات جدید: ۱۵ لغت

لِرَجُلٍ: برای مرد (برای هر کس) . **قَلْبَيْنِ**: دو قلب . **جَوْفِهِ**:
درونش . **النَّبِيُّ**: کسانی که (زنانی که) . **تَظَاهَرُونَ**:ظهار
می کنید . **أَدْعِيَاءَكُمْ**: پسرخوانده‌هایتان . **قَوْلُكُمْ**: سخن شما .
أَدْعُوهُمْ: بخوانید آنها را، صدا بزنید آنها را . **مَوْلِيَائِكُمْ**:
دوستانتان، یارانتان . **أَخْطَأْتُمْ**: اشتباه کردید . **تَعَمَّدَتْ**: قصد
کرد . **أَزْوَاجُهُ**: همسرانش . **أُمَّهَاتُهُمْ**: مادرانشان . **أَنْ تَفْعَلُوا**:
اینکه انجام دهید . **أَوْلِيَائِكُمْ**: دوستانتان
* **ظهار** آن است که کسی به زنش بگوید: تو نسبت به من
مانند مادرم هستی ، کنایه از امتناع زناشویی با او .

لغات تکراری

بِسْمِ ۱ الرحمن ۱ الرحيم ۱ يَا أَيُّهَا ۴ النَّبِيُّ ۵۵ اتَّقِ ۳۲
لَا تُطِعِ ۲۹۷ الْكَافِرِينَ ۶ الْمُنَافِقِينَ ۸۸ إِنَّ ۳ كَانَ ۶
عَلِيمًا ۵ حَكِيمًا ۶ اتَّبِعْ ۱۴۱ مَا ۲ يُوحَىٰ ۱۳۳ إِلَيْكَ ۲
مِنْ ۲ رَبِّكَ ۶ بِمَا ۲ تَعْمَلُونَ ۱۱ خَيْرًا ۳۸ تَوَكَّلْ ۹۱
عَلَىٰ ۲ كَفَىٰ ۷۷ بِاللَّهِ ۳ وَكِيلًا ۷۲ مَا جَعَلَ ۱۲۴ فِي ۳
أَزْوَاجَكُمْ ۷۹ مِنْهُنَّ ۴۴ أُمَّهَاتِكُمْ ۸۱ أَبْنَاءَكُمْ ۸ ذَٰلِكُمْ ۸
بِأَفْوَاهِكُمْ ۳۵۱ يَقُولُ ۳ الْحَقَّ ۵ يَهْدِي ۵ السَّبِيلَ ۱۷
لِأَبَائِهِمْ ۲۹۴ هُوَ ۵ أَقْسَطُ ۴۸ عِنْدَ ۸ فَإِنْ ۴
لَمْ تَعْلَمُوا ۱۳۹ آبَاءَهُمْ ۲۶ فَاِخْوَانُكُمْ ۳۵ الدِّينِ ۱ لَيْسَ
۲۷ عَلَيْكُمْ ۷ جُنَاحٌ ۲۴ فِيمَا ۱۸ بِهِ ۴ لَكِنْ ۳
قُلُوبِكُمْ ۱۱ غَفُورًا ۲۶ أَوْلَىٰ ۵۸ بِالْمُؤْمِنِينَ ۱۱۵ أَنفُسِهِمْ
۳ أَوْلُوا الْأَرْحَامِ ۱۸۶ بَعْضُهُمْ ۱۱ بَعْضٍ ۱۳ كِتَابِ ۲
الْمُؤْمِنِينَ ۱۴ الْمُهَاجِرِينَ ۲۰۳ إِلَّا ۳ إِلَىٰ ۳ مَعْرُوفًا ۳۸
ذَٰلِكَ ۲ مَسْطُورًا ۲۸۷

به نام خداوند بخشنده مهربان

اطاعت کامل از خدا و اعتماد بر او:

ای پیامبر (در پاسخ به درخواست سازش مشرکان) تقوای الهی پیشه کن و از کافران و منافقین اطاعت نکن (کافران مقاصد شومی در سر می‌پرورند که با سازش تو با ایشان به انجام خواهند رساند). خداوند عالم و حکیم است (و دستوراتش به صلاح توست).

(۱)

و از آنچه از سوی پروردگارت به تو وحی می‌شود، پیروی کن مسلماً خداوند، به آنچه انجام می‌دهید، دقیقاً آگاه است. (۲)
(اعلام عدم سازش از سوی پیامبر باعث عصبانی شدن دشمن و اقدامات سلطه‌طلبانه او خواهد شد لذا خداوند به پیامبر می‌فرماید:) و توکل بر خدا کن و همین بس که خدا حافظ و مدافع انسان باشد.

(۳)

تبعیت از کفار باعث انحراف و رفتار جاهلانه خواهد شد:

(ای پیامبر) خداوند برای هیچ کس دو قلب در وجودش نیافریده (که با یکی خدا را دوست بدارد و با دیگری دشمنان خدا را) و هرگز همسرانان را، که شما مورد «ظهار» قرار می‌دهید، مادران شما قرار نداد (ظهار حکم خرافی بود در زمان جاهلیت وقتی که افرادی از همسر خود ناراحت می‌شدند با جمله‌ای او را مانند مادرشان بر خود حرام می‌کردند) و (نیز) فرزند خوانده‌های شما را فرزند حقیقی قرار نداده است (در عصر جاهلیت، پسرخوانده را درست مثل پسر حقیقی حساب کرده و تمام احکام پسر حقیقی را بر پسر خوانده هم اجرا می‌کردند) این سخنی است که شما تنها با زبان خود می‌گویید (و سخنی باطل و بی اساس است) اما خداوند حق می‌گوید و به راه راست هدایت می‌کند.

(۴)

احکام پدرخواندگی و پسرخواندگی:

(اگر نام پدران اصلی پسر خوانده‌ها را می‌دانید) آن پسرخوانده‌ها را به نام پدران (واقعی) شان بخوانید، که این کار نزد خدا، عادلانه‌تر است و اگر پدران آنها را نمی‌شناسید آنها برادران دینی و دوستان شما هستند اما گناهی بر شما نیست، در خطایی که (در این مورد) از شما سر می‌زند (و به اشتباه آنها را به غیر نام پدرشان و به نام دیگران صدا می‌زنید) ولی آنچه را از روی عمد انجام می‌دهید (برای شما گناه محسوب می‌شود و مورد بازخواست قرار خواهید گرفت) و خداوند (نسبت به گذشته‌ها و خطاهای غیر عمد شما) آمرزنده و مهربان است.

(۵)

(مسلمانان هنگام هجرت از مکه به مدینه تمام روابط خویشاوندی خویش را قطع کردند و اسلام به جای آن موقتاً پیمان برادری را در بین ایشان رواج داد که ایشان دو به دو با هم برادر می‌شدند و از یکدیگر ارث می‌بردند آیه زیر برداشتن این حکم است به سبب رفع شدن شرایط فوق العاده‌ای که در ابتدای هجرت حاکم بود) پیامبر ﷺ نسبت به مؤمنان از خود آنها مقدم است (زیرا همه اعمال و رفتار و گفتار و دستورات پیامبر عیناً مطابق خواست و امر خداست و تسلیم محض بودن در برابر پیامبر، چیزی جز تسلیم محض بودن در برابر خدا نیست) و همسران او مادر آنها (مؤمنان) محسوب می‌شوند (البته مادر روحانی و معنوی، کما اینکه پیامبر ﷺ پدر روحانی و معنوی امت است و ازدواج با آنها حرام است) و خویشاوندان در آنچه خداوند (در مورد ارث) مقرر داشته سزاوارترند نسبت به یکدیگر از مؤمنان و مهاجران، مگر اینکه بخواهید نسبت به دوستانان نیکی کنید (و سهمی از اموال خود را، به آنها بدهید). این حکم در کتاب (خدا) نوشته شده است.

(۶)

لغات جدید: ۲۰ لغت

لَيْسَ أَل: تا سؤال کند . **زَاعَتُ:** خیره شد ، مات شد ، نابینا شد (**زَاعَتِ الْاَبْصَارُ :** چشم ها خیره و مات شد ، انحراف رفت چشم ها.) **بَلَّغَتْ:** رسید . **الْحَنَاجِرُ:** گلوها . **الظُّنُونَا:** گمان ها . **أَبْتَلِي:** آزمایش شد . **زَلْزَلَا:** لرزش . **مَا وَعَدْنَا:** وعده نداد به ما . **يَغْرِبُ:** نام قبلی مدینه . **يَسْتَأْذِنُ:** اجازه می خواهد . **بُيُوتُنَا:** خانه های ما . **عَوْرَةُ:** بی حفاظ . **بِعَوْرَةِ (ب + عورة):** بی حفاظ . **دُخِلَتْ:** وارد شد (هجوم شد) . **أَقْطَرَهَا:** اطرافش . **سُئِلُوا:** از ایشان خواسته شد . **لَأَتَوْهَا:** حتماً می آمدند سراغ آن (حتماً می پذیرفتند آن را) . **مَا تَلَبَّثُوا:** تأخیر نینداختند، توقف نکردند . **كَانُوا عَاهِدُوا:** عهد بسته بودند . **لَأُيُوتُن:** پشت نمی کنند

لغات تکراری

۱۰۳ مِنْكَ ۱۰۳ مِيثَاقَهُمْ ۹ مِيثَاقَهُمْ ۱۰۳ مِنْكَ
 ۱۲۷ نُوْحٍ ۵۴ اِبْرَاهِيْمَ ۱۹ مُوسَى ۸ عِيسَى ۱۳ ابْنِ ۱۳
 مَرْيَمَ ۱۳ مِنْهُمْ ۱۱ مِيثَاقًا ۱۲ غَلِيظًا ۷۱ الصَّادِقِيْنَ ۴
 عَنْ ۷ صِدْقِهِمْ ۱۲۷ اَعَدَّ ۹۳ لِلْكَافِرِيْنَ ۴ عَذَابًا ۳ اَلِيْمًا
 ۳ يٰۤاَيُّهَا ۴ الَّذِيْنَ ۱ اٰمَنُوْا ۳ اذْكُرُوْا ۷ نِعْمَةَ ۳۳
 عَلَيْكُمْ ۷ جَاءَتْكُمْ ۳۲ جُنُوْدٌ ۱۹۰ فَاَرْسَلْنَا ۱۶۶ عَلَيْهِمْ ۱
 رِيْحًا ۶۵ لَمْ تَرَوْهَا ۱۹۰ كَانِ ۶ بِمَا ۲ تَعْمَلُوْنَ ۱۱
 بَصِيْرًا ۱۵ جَاؤُوكُمْ ۹۲ فَوَقَّكُمْ ۱۰ اَسْفَلَ ۱۸۲ مِنْكُمْ ۱۰
 الْاَبْصَارُ ۱۴۱ الْقُلُوْبُ ۶۹ تَطْنُوْنَ ۲۸۷ بِاللّٰهِ ۳ هُنَالِكَ
 ۵۵ الْمُؤْمِنُوْنَ ۴۹ زُلْزِلُوْا ۳۳ شَدِيْدًا ۲۵ اِذْ ۶ يَقُوْلُ ۳
 الْمُنَافِقُوْنَ ۱۸۳ فِي ۳ قُلُوْبِهِمْ ۳ مَرَضٌ ۳ رَسُوْلُهُ ۴۷ اَلَّا
 ۳ غُرُوْرًا ۷۴ قَالَتْ ۱۸ طَائِفَةٌ ۵۸ يٰۤا ۶ اهل ۱۶ لٰ ۱
 مَقَامٌ ۳۶۵ لَكُمْ ۴ فَاَرْجِعُوْا ۳۵۳ فَرِيْقٌ ۱۱ النَّبِيَّ ۵۵
 يَقُوْلُوْنَ ۱۲ اِنَّ ۳ مَا ۲ هِيَ ۱۰ اِنْ ۱۲ بُرِيْدُوْنَ ۸۵
 فِرَارًا ۲۹۵ لَوْ ۴ ثُمَّ ۵ الْفِتْنَةَ ۱۶ بِهَا ۱۵ اَلَّا ۳ يَسِيْرًا
 ۸۳ لَقَدْ ۱۰ قَبْلُ ۵ الْاَدْبَارَ ۶۴ عَهْدٌ ۵ مَسْئُوْلًا ۲۸۵

وَ اِذْ اَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّنَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ و
 مِنْ نُوحٍ وَاِبْرَاهِيْمَ وَمُوسَى وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَاَخَذْنَا
 مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا ﴿۷﴾ لَيْسَ اَلصَّادِقِيْنَ
 عَنْ صِدْقِهِمْ وَاَعَدَّ لِلْكَافِرِيْنَ عَذَابًا اَلِيْمًا
 ﴿۸﴾ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اذْكُرُوْا نِعْمَةَ اللّٰهِ
 عَلَيْكُمْ اِذْ جَاءَتْكُمْ جُنُوْدٌ فَاَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيْحًا
 وَجُنُوْدًا لَمْ تَرَوْهَا وَكَانَ اللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ
 بَصِيْرًا ﴿۹﴾ اِذْ جَاءُوكُمْ مِنْ فَوْقِكُمْ وَمِنْ اَسْفَلَ
 مِنْكُمْ وَاِذْ زَاعَتِ الْاَبْصَارُ وَاَبْصُرُوْا لِيُبَلِّغَ الْقُلُوْبُ
 الْحَنَاجِرَ وَتَظُنُوْنَ بِاللّٰهِ الظُّنُوْنَ ﴿۱۰﴾ هُنَالِكَ
 ابْتَلِيَ الْمُؤْمِنُوْنَ وَزُلْزِلُوْا زَلْزَلًا شَدِيْدًا ﴿۱۱﴾
 وَاِذْ يَقُوْلُ الْمُنَافِقُوْنَ وَالَّذِيْنَ فِيْ قُلُوْبِهِمْ
 مَّرَضٌ مَّا وَعَدَنَا اللّٰهُ وَرَسُوْلُهُ وَاِلاَّ غُرُوْرًا ﴿۱۲﴾
 وَاِذْ قَالَتْ طَآئِفَةٌ مِّنْهُمْ يٰۤاَھْلَ يَثْرِبَ لَا مُقَامَ
 لَكُمْ فَارْجِعُوْا وَيَسْتَعْذِنُ فَرِيْقٌ مِّنْهُمْ النَّبِيَّ
 يَقُوْلُوْنَ اِنَّ بِيُوتَنَا عَوْرَةٌ وَمَا هِيَ بِعَوْرَةٍ اِنْ يُرِيْدُوْنَ
 الْاِفْرَارًا ﴿۱۳﴾ وَلَوْ دَخَلَتْ عَلَيْهِمْ مِّنْ اَقْطَارِهَا ثُمَّ
 سُئِلُوا الْفِتْنَةَ لَآتَوْهَا وَمَا تَلَبَّثُوا فِيْهَا الْاَيْسِيْرًا
 ﴿۱۴﴾ وَلَقَدْ كَانُوا عٰهَدُوا اللّٰهَ مِنْ قَبْلُ
 لَآ يُؤْتُوْنَ الْاَدْبَارَ وَكَانَ عَهْدُ اللّٰهِ مَسْئُوْلًا ﴿۱۵﴾

مسئولیت سنگین پیامبران در برابر اختیارات ویژه:

(اختیارات وسیعی که به پیامبر اکرم ﷺ در مورد مؤمنین داده شده باعث شد که خداوند مسئولیت عظیم ایشان را نیز یادآوری فرماید) ای پیامبر به خاطر بیاور هنگامی را که از پیامبران پیمان گرفتیم و از تو و از نوح و ابراهیم و موسی و عیسی بن مریم و از همه آنها پیمان محکمی گرفتیم (که در ادای مسئولیت تبلیغ دین الهی و رسالت و رهبری، کوتاهی نکنند).

(۷)

(پیامبران مسئول تبلیغ و تبیین دستورات خدا شدند تا اتمام حجت شود تا خداوند در روز قیامت) از صدق راستگویان سؤال کند و برای کافران عذاب دردناک آماده ساخته است (در واقع اعمال بندگان مورد بررسی قرار می‌گیرد تا راستگویان از کافران شناخته شوند و هر کدام به جزای اعمال خویش برسند).

(۸)

یادآوری نعمتها وسیله توجه به خداوند متعال:

ای کسانی که ایمان آورده‌اید نعمت خدا بر خودتان را به یاد آورید در آن هنگامی که لشکرها (عظیمی) به سراغ شما آمدند ولی ما باد و طوفان سختی بر آنها فرستادیم و لشکریانی (از فرشتگان) که آنها را نمی‌دیدید (و به این وسیله آنها را درهم شکستیم) و خداوند به آنچه انجام می‌دهید بیناست.

(۹)

آشکار شدن عمق ایمان هر شخص در سختی‌های زندگی:

(به خاطر بیاورید) زمانی را که آنها (لشکر دشمن) از طرف بالا و پایین به (شهر) شما وارد شدند (و مدینه را محاصره کردند). و آنگاه که چشمها از شدت وحشت خیره شده بود و قلبها (و جانها) به گلوگاه رسیده بود و گمانهایی (گونگون) به خدا می‌بردید (و کسانی که ایمان ضعیفی داشتند نقاط ضعف خود را شناختند و فهمیدند که تا چه حد به خداوند ایمان دارند).

(۱۰)

(این لحظات، لحظات سختی بود لذا بعضیها که ایمانشان مستحکم نشده بود سستی ایمانشان ظاهر شد) در آنجا مؤمنان آزمایش شدند و تکان سختی خوردند (و اگر یاری خداوند نبود چه بسا عده‌ای ایمان خویش را از دست می‌دادند).

(۱۱)

شناختن منافقین و رفتار و گفتار و طرز فکر ایشان:

(خداوند متعال به برخی لغزشهای کسانی که در سپاه اسلام بودند اشاره می‌فرماید تا مؤمنان طرز فکر و عمل منافقان را بهتر بشناسند و فریب ظاهر سازی آنها را نخورند) و به خاطر بیاورید هنگامی را که (پیامبر ﷺ وعده فتح ایران و شام و یمن را به مسلمانان داد) منافقان و آنها که دلی بیمار داشتند می‌گفتند: خدا و پیامبرش، جز وعده‌های دروغین به ما نداده‌اند. (۱۲) به خاطر بیاورید، زمانی را که گروهی از آنها (که خطرناکتر و خبیث‌تر بودند) گفتند: ای اهل مدینه این (صحنه جنگ) جای توقف شما نیست، به خانه‌های خود باز گردید (خاکریزها و صحنه‌های نبرد را خالی کنید) و گروهی از آنان، از پیامبر ﷺ اجازه بازگشت می‌خواستند و می‌گفتند: خانه‌های ما بدون حفاظ است، در حالی که بدون حفاظ نبود، آنها فقط می‌خواستند (از جنگ) فرار کنند! (و جمعیت انصار را از لشکر اسلام جدا کنند).

(۱۳)

انسان‌های ضعیف در سختی‌ها ایمان خود را از دست می‌دهند:

(این گروه ظاهراً مسلمان، اما بسیار سست‌ایمان و ناپایدار و بیمار دل، که غالباً عامل شکست و ضربه زدن به جبهه حق هستند چنان بودند که) اگر دشمنان از اطراف و جوانب مدینه بر آنان وارد می‌شدند (و شهر را اشغال نظامی می‌کردند) و پیشنهاد بازگشت به سوی شرک به آنها می‌نمودند، به سرعت می‌پذیرفتند و جز اندک زمانی برای انتخاب این راه درنگ نمی‌کردند.

(۱۴)

آنها قبل از این با خدا عهد کرده بودند (که از اسلام و پیامبر اسلام و مسلمانان دفاع کنند و در میدان جنگ، هرگز) پشت به دشمن نکنند (مگر آنها نمی‌دانند پیمان) و عهد الهی مورد سؤال قرار خواهد گرفت (عرب جاهلی هم به عهد و پیمان خویش احترام قائل است. چگونه ممکن است کسی بعد از اسلام آوردن عهد و پیمان خود را با خدای خویش زیر پا بگذارد و این نیست مگر به خاطر ایمان ضعیفی که در دل دارند)

(۱۵)

لغات جدید: ۲۲ لغت

لَنْ يَنْفَعَكُمْ: هرگز به شما سودی نمی‌رساند. فَرَرْتُمْ: فرار کردید. لَأُتَمَتَّعَنَّ: بهره‌مند نمی‌شوید. يَعْصِمُكُمْ: حفظ می‌کند شما را، حمایت می‌کند از شما. الْمُعْوِقِينَ: بازدارندگان، منصرف‌کنندگان. الْقَاتِلِينَ: گویندگان. أَشْحَةً: طمع‌ورزان، حریصان. تَدْرُونَ: دور می‌زند. يُعْشَى: پوشانده می‌شود (یغشی علیه: بی‌هوش می‌گردد، مرگ‌زده می‌شود). سَلَقُوكُمْ: با سخنان تند شما را رنجاندند، زخم زبان زدند به شما. بِالسَّيِّئَةِ: با زبان‌ها. حِدَادٍ: تیزها و تندها. فَاحْبَطْ: پس نابود کرد. يَوَدُّوْا: دوست دارند. بَادُونَ: بادیه‌نشینان. يَسْأَلُونَ: می‌پرسند. أَنْبَاءِكُمْ: اخبارتان، خبرهای (مهم) شما. فِيمَكُم: در شما. مَا قَاتَلُوا: جنگ نکردند. أَسْوَةٌ: سرمشق و الگو. ذَكَرَ: یاد کرد. مَا زَادَهُمْ: زیاد نکرد برای آنها، نیفزود بر آنها

لغات تکراری

قل ۱۲ الفِرَارُ ۲۹۵ ان ۴ من ۲ المَوْتِ ۴ او ۴ اُتِقِلَ ۳۰ اِذَا ۲۲ اَلَا ۳ قَلِيلاً ۷ ذَا ۳۹ الَّذِي ۴ اَرَادَ ۵ بِكُمْ ۸ سُوءًا ۸ رَحْمَةً ۲۴ لَأَجِدُونَ ۹۷ لَهُمْ ۳ دُونَ ۴ وَلِيًّا ۱۷ لَأَنْ نَصِيرًا ۱۷ قَدْ ۹ يَعْلَمُ ۱۲ مِنْكُمْ ۱۰ لِأَخْوَانِهِمْ ۷۰ هَلُمَّ ۱۴۸ إِلَيْنَا ۲۱ لَأَيَأْتُونَ ۱۹۵ الْبَأْسَ ۲۷ عَلَيْكُمْ ۷ فَإِذَا ۳۰ جَاءَ ۸۵ الْخَوْفُ ۷ رَأَيْتَهُمْ ۳۱۸ يَنْظُرُونَ ۳۲ إِلَيْكَ ۲ أَعْيُنُهُمْ ۱۲۲ كَالَّذِي ۴۳ عَلَيْهِ ۶ ذَهَبَ ۴ عَلَى ۲ الْخَيْرِ ۸ أَوْلَيْكَ ۲ لَمْ يُؤْمِنُوا ۱۴۱ أَعْمَالَهُمْ ۲۵ كَانَ ۶ ذَلِكَ ۲ يَسِيرًا ۸۳ يَحْسِبُونَ ۱۵۳ الْأَحْزَابَ ۲۲۳ لَمْ يَذْهَبُوا ۳۵۹ يَأْتِ ۲۳ لَوْ ۴ أَنَّهُمْ ۷ الْأَعْرَابَ ۲۰۱ عَنْ ۷ كَانُوا ۲۱ لَقَدْ ۱۰ لَكُمْ ۴ رَسُولٌ ۱۳ حَسَنَةً ۳۱ كَانَ يَرْجُوا ۳۰۴ الْيَوْمَ ۱ الْآخِرَ ۳ كَثِيرًا ۵ لَمَّا ۱۴ رَأَى ۱۳۷ الْمُؤْمِنُونَ ۴۹ هَذَا ۵ مَا ۲ وَعَدْنَا ۱۵۶ رَسُولُهُ ۴۷ صَدَقَ ۶۲ إِيْمَانًا ۷۲ تَسْلِيمًا ۸۸

قُلْ لَنْ يَنْفَعَكُمْ الْفِرَارُ إِنْ فَرَرْتُمْ مِنَ الْمَوْتِ أَوِ الْقَتْلِ وَإِذَا لَا تَمْنَعُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٦﴾ قُلْ مَنْ ذَا الَّذِي يَعْصِمُكُمْ مِنَ اللَّهِ إِنْ أَرَادَ بِكُمْ سُوءًا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ رَحْمَةً وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿١٧﴾ قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الْمُعْوِقِينَ مِنْكُمْ وَالْقَائِلِينَ لِإِخْوَانِهِمْ هَلُمَّ إِلَيْنَا وَلَا يَأْتُونَ الْبَأْسَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٨﴾ أَشْحَةً عَلَيْكُمْ فَإِذَا جَاءَ الْخَوْفُ رَأَيْتَهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ تَدُورُ أَعْيُنُهُمْ كَالَّذِي يُعْشَى عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَإِذَا ذَهَبَ الْخَوْفُ سَلَقُوكُمْ بِالسَّيِّئَةِ حِدَادٍ أَشْحَةً عَلَى الْخَيْرِ أَوْلَيْكَ لَمْ يُؤْمِنُوا فَاحْبَطْ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ﴿١٩﴾ يَحْسِبُونَ الْأَحْزَابَ لَمْ يَذْهَبُوا وَإِنْ يَأْتِ الْأَحْزَابُ يَوَدُّوا لَوْ أَنَّهُمْ بَادُونَ فِي الْأَعْرَابِ يَسْأَلُونَ عَنْ أَنْبَائِكُمْ وَلَوْ كَانُوا فِيكُمْ مَا قَاتَلُوا إِلَّا قَلِيلًا ﴿٢٠﴾ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهُ كَثِيرًا ﴿٢١﴾ وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ الْأَحْزَابَ قَالُوا هَذَا مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَصَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا ﴿٢٢﴾

تلاش منافقین برای شکست مسلمانان:

(به منافقینی که از جنگ فرار می‌کنند و دیگران را به این کار تشویق می‌کنند) بگو: اگر از مرگ یا کشته شدن فرار کنید، هرگز سودی به حال شما نخواهد داشت. (اگر اجل تان رسیده باشد، هر جا باشید مرگ شما را در می‌یابد و اگر اجل تان نرسیده باشد، چند روز با ذلت و خواری و پستی، زندگی خواهید کرد تا مرگ شما را دریابد) و در آن هنگام، جز اندکی از زندگانی بهره نخواهید گرفت (اما سرانجام دردناک و عذاب‌آوری خواهید داشت).

﴿۱۶﴾

(ای پیامبر به آنان) بگو: اگر او مصیبت یا رحمتی را برای شما اراده کند چه کسی می‌تواند شما را در برابر اراده خدا حفظ کند و غیر از خدا هیچ سرپرست و یآوری نخواهید یافت (پس بهتر است به سوی جلب رحمت او گام بردارید).
 خداوند آن گروهی از شما را که (کوشش داشتند) مردم را از جنگ منصرف سازند می‌شناسد و (همچنین) کسانی را که به برادرانشان می‌گفتند: به سوی ما بیایید (و دست از این جنگ خطرناک بردارید) می‌شناسد. آنها (مردمانی ضعیف و ترسو هستند. گاهی از روی اکراه و ریا در گوشه‌ای از میدان جنگ خود را نشان می‌دهند) و جز به مقدار کمی کارزار نمی‌کنند (آن هم دور از خطر).

﴿۱۸﴾

حریص بودن منافقین نسبت به منافع مؤمنین:

آنها (منافقان) در همه چیز نسبت به شما بخل و طمع می‌ورزند و هنگامی که لحظات ترس و بحرانی پیش آید، مشاهده می‌کنی آنچنان به تو نگاه می‌کنند که چشمانشان در حدقه می‌چرخد، مانند کسی که مرگ بر او مسلط شده است؛ اما هنگامی که حالت خوف و ترس فرو نشست، زبانهای تند و خشن خود را با انبوهی از خشم و عصبانیت، بر شما می‌گشایند (و سهم خود را از غنایم مطالبه می‌کنند!) در حالی که در آن نیز حریص و بخیلند، آنها هرگز ایمان نیاورده‌اند لذا خداوند اعمالشان را حبط و نابود کرده و این کار بر خدا آسان است.

﴿۱۹﴾

منافقین انسان‌هایی ترسو و بدون استفاده هستند:

(ترس و وحشت ناشی از جنگ احزاب، که به خاطر نفاق درونی و بی‌ایمانی و قلب متزلزل منافقین است باعث می‌شد تا با هر سر و صدایی حتی صدای آسیبی و شتری به ترس و وحشت بیافتند و احساس کنند که سپاه احزاب دوباره حمله کرده‌اند و چیزی نمانده است که آنها را نابود کنند لذا) آنها گمان می‌کنند هنوز لشکر احزاب نرفته‌اند و اگر برگردند دوست می‌دارند از ترس در میان اعراب بادیه‌نشین پراکنده و پنهان شوند و از اخبار شما جويا گردند (که کی خطر رفع می‌شود) و اگر در میان شما باشند جز اندکی پیکار نمی‌کنند (پس ای مؤمنان حقیقی، نه از رفتن ایشان نگران باشید و نه از ماندنشان خوشحال).

﴿۲۰﴾

الگو و نمونه کامل ایمان و عمل برای مؤمنین:

(یکی از مسائلی که همواره مورد نیاز جوامع انسانی است بهره‌مند بودن از الگو و نمونه عملی حرکت به سوی کمال و سعادت است اسلام این نیاز را در مورد جامعه مؤمنین مورد توجه قرار داده و اعلام می‌کنند: برای شما در (زندگی و رفتار) رسول خدا ﷺ سرمشق نیکویی است (که از آن پیروی کنید و) برای آنهایی که امید به رحمت خدا و روز رستاخیز دارند و خدا را بسیار یاد می‌کنند (می‌توانند آن حضرت را الگوی علمی و عملی خود قرار دهند که شرایط فوق را به دست آورده باشند).

﴿۲۱﴾

(بعد از بیان وضعیت رسول گرامی اسلام به عنوان مقدمه، به وضعیت مؤمنان حقیقی می‌پردازد: هنگامی که مؤمنان لشکر احزاب را دیدند (ترسی به دل راه ندادند) و گفتند: این همان است که خدا و رسولش به ما وعده فرمود (که به زودی قبايل عرب و دشمنان شما دست به دست هم می‌دهند و به سراغ شما می‌آیند اما بدانید، سرانجام پیروزی با شماست) و خدا و رسولش راست گفته‌اند. این موضوع (جنگ احزاب، با تمام عوامل وحشتناکش) جز بر ایمان و تسلیم آنها چیزی نیفزود (چرا که با تکیه بر ایمانشان و تصدیق گفته خدا و پیامبرشان بر پیروزی نهایی یقین داشتند).

﴿۲۲﴾